

Torsdagen den 14 mars

Kl. 12.00–15.02

---

§ 1 Anmälan om ny riksdagsledamot

Följande berättelse hade kommit in från Valprovsningsnämnden:

Berättelse om granskning av bevis för ny ledamot av riksdagen

Till Valprovsningsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis om att Per Schöldberg (C) utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 12 mars 2019.

Valprovsningsnämnden har denna dag granskat beviset för den nya ledamoten och därvid funnit att det blivit utfärdat i enlighet med 14 kap. 30 § vallagen (2005:837).

Stockholm den 13 mars 2019

Svante O. Johansson

ordförande

/Sofia Ekstrand

sekreterare

§ 2 Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade

att *Annika Qarlsson* (C) avsagt sig uppdraget som ledamot i näringsutskottet och

att *Peter Helander* (C) avsagt sig uppdraget som suppleant i näringsutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Tredje vice talmannen meddelade att Centerpartiets riksdagsgrupp anmält *Peter Helander* som ledamot i näringsutskottet, *Annika Qarlsson* som ledamot i EU-nämnden och *Per Schöldberg* som suppleant i konstitutionsutskottet och i näringsutskottet.

ledamot i näringsutskottet
Peter Helander (C)

ledamot i EU-nämnden
Annika Qarlsso (C)

suppleant i konstitutionsutskottet
Per Schöldberg (C)

suppleant i näringsutskottet
Per Schöldberg (C)

§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2018/19:119

Till riksdagen

Interpellation 2018/19:119 Otryggheten i samhället
av Louise Meijer (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 12 april 2019.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 7 mars 2019

Justitiedepartementet

Morgan Johansson (S)

Enligt uppdrag

Johan Danelius

Expeditionschef

*Stöd till personer med
funktionsnedsättning*

§ 5 Stöd till personer med funktionsnedsättning

Socialutskottets betänkande 2018/19:SoU12

Stöd till personer med funktionsnedsättning
föredrogs.

Anf. 1 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Först och främst vill jag yrka bifall till vår reservation 15 om bilstöd under punkt 14 och avslag på övriga reservationer i betänkandet.

I dag debatterar vi motioner som har inkommit under allmänna motionstiden och som handlar om stöd för personer med funktionsnedsättning. Under förra riksdagsåret antog riksdagen nya nationella mål och en inriktning för funktionshinderspolitiken. Grunden för strategin är att den ska utgå från FN:s konvention om rättigheter för personer med

funktionsnedsättning samt uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet.

Trots att folkhälsan i Sverige i ett internationellt perspektiv är god och utvecklas positivt för de allra flesta har utvecklingen gått långsammare eller stått stilla för vissa grupper. Tittar man närmare på Folkhälsomyndighetens rapport kan man utläsa att personer med funktionsnedsättning i alla åldrar rapporterar sämre livsvillkor än övriga befolkningen. De arbetar mindre och befinner sig oftare i ekonomisk utsatthet. Här råder det också stora skillnader mellan könen. Även levnadsvanorna skiljer sig åt mellan personer som har respektive inte har en funktionsnedsättning, och den upplevda hälsan är generellt sämre.

Ojämlikhet i hälsa skapas av att olika grupper i samhället har systematiskt olika livsvillkor och levnadsvanor. Regeringens mål inom folkhälsoområdet är att skapa samhällseliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor och att de påverkbara hälsoklyftorna ska slutas inom en generation.

Den rödgröna regeringen har gjort mycket exempelvis inom området ekonomisk jämställdhet. Det är oerhört viktigt då vi vet att ekonomisk utsatthet påverkar hälsan negativt och att man riskerar fastna i strukturella förhållanden som inte är gynnsamma för livssituationen. Den rödgröna regeringen har även gjort stora investeringar i välfärden, som höjda nivåer i transfereringssystemet. Men naturligtvis behövs det fler åtgärder, och därför välkomnar jag att regeringens särskilda utredare gör en översyn av styrning, mål och uppföljning utifrån den nya funktionshindersplanen – med andra ord hur det ska bli verkstad av vår målsättning.

Fru talman! Det finns ett tillkännagivande om bilstöd. I syfte att åstadkomma en mer ändamålsenlig och bättre ordning antogs nya bestämmelser som trädde i kraft under 2017. Jag delar uppfattningen att det inte blev som vi hade tänkt och att åtgärder snabbt måste vidtas. Men regeringen har redan gett både Trafikverket och Försäkringskassan i uppdrag att inkomma med förslag på förbättringar, vilket också har skett. Vi utgår från att detta bereds skyndsamt och att regeringen därefter återkommer med förslag. Därför anser vi att ett tillkännagivande inte behövs.

Trots detta, fru talman, är det allas vårt ansvar att lyfta fram frågor och jobba med förslag som leder till mer jämlikhet och trygghet hos befolkningen. Det tjänar inte enbart personer med funktionsvariationer på, utan hela samhället tjänar på det genom att det blir stabilare och tryggare.

I det offentliga samtalet och i debatten handlar det till stor del om lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. Jag har stor förståelse för det eftersom det är en unik rättighetslagslagstiftning som erbjuder stora möjligheter till delaktighet och fritid. För många människor handlar insatserna om grundläggande förutsättningar för ett gott liv.

Under många år har rättstillämpningen i LSS fått konsekvenser framför allt för brukare med personlig assistans. I debatten påstås det många gånger att det är regeringens fel. De lagförslag som antogs under den förra mandatperioden syftade enbart till att säkra att en del allvarliga konsekvenser för assistansberättigade inte ska uppstå. Exempelvis gjorde vi ett förtydligande av hur beredskap och väntetid ska tolkas.

Nyligen har ett betänkande överlämnats till regeringen, *Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen*. Tyvärr möttes utredningen av stort tvivel, men jag har fått signaler om att fler och fler uppfattar det som att det finns både bättre och sämre saker i den. Jag tycker att det är viktigt

Prot. 2018/19:65

14 mars

Stöd till personer med funktionsnedsättning

att vi hanterar processen varsamt framgent, men det är också viktigt att vi som politiker vågar titta på utredningen och ta till oss det som är relevant.

I den överenskommelse som träffades i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet anges bland annat att den personliga assistansen och assistansersättningen ska präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet. Alla som har rätt till stöd ska få det. Även i årets regeringsförklaring uttalade statsminister Stefan Löfven tydliga mål för den här gruppen: Möjligheten till jobb, ett gott liv och en meningsfull fritid ska förbättras för alla med olika former av funktionsnedsättning. Rätten till assistans för egenvård, andning och sondmatning ska återställas. Den som har rätt till personlig assistans ska få det.

Avslutningsvis: Riksdagen kommer inom kort att ta ställning till ett förslag som ska säkra andning och sondmatning som grundläggande behov. Regeringen tillsammans med samarbetspartierna har börjat leverera för en tryggare och säkrare LSS-lagstiftning.
(Applåder)

Anf. 2 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi som sagt behandlingen av runt 60 motionsyrkanden från allmänna motionstiden.

I utskottet har det, vilket vi har hört, funnits majoritet för att göra två tillkännagivanden till regeringen. Det ena är att regeringen bör tillsätta en ny utredning om tolktjänst för personer med hörselnedsättning och språkstörning, och det andra är att regeringen skyndsamt bör bereda de uppföljningar som har genomförts gällande det reformerade bilstödet och återkomma med förslag om hur bilstödet kan bli mer ändamålsenligt. Jag vill börja med att säga att vi har ställt oss bakom detta.

Det är många viktiga frågor som lyfts fram i dagens betänkande, men tyvärr har vi hamnat i en situation där många av dem har fått låg prioritering på grund av det akuta läge där många människors liv har slagits i spillror och där näst intill alla i behov av stöd känner oro och frustration.

Spaltmeter efter spaltmeter med skrämmande berättelser direkt ur verkligheten har kunnat läsas i olika medier. Rapporter och varningsflaggor har avlöst varandra, och trots tappra försök att gjuta olja på vågorna har inte mycket hänt. Läget är fortsatt akut.

Regeringen har nu lagt fram förslag om att sondmatning och andning ska räknas som grundläggande behov. Man har dock inte gjort detta som en följd av någon januariöverenskommelse, som man ger sken av, utan som en följd av kraftiga påtryckningar från organisationer, från politiker och – faktiskt – från ett utskott där alla partigrupper är eniga.

Oavsett vem som tar åt sig äran för detta är det ett steg i rätt riktning, men förslaget har inte dämpat oron och kritiken nämnvärt.

En dom från Högsta förvaltningsdomstolen har redan fastslagit att sondmatning är ett grundläggande behov. Problemet är nu hur vi ska tillämpa domen. Den springande punkten är vad som ska anses vara tillräckligt integritetsnära för att räknas som ett grundläggande behov. Man räknar alltså inte hela sondmatningen utan bara vissa delar. Det är naturligtvis inte rimligt, och det måste såklart åtgärdas skyndsamt.

Jag är av den bestämda uppfattningen att behovet måste få styra och att sondmatning måste betraktas i sin helhet. Hur tänker man att det rent praktiskt ska fungera om inte assistanstimmar beviljas för hela momentet?

Detta är en problematik som inte enbart gäller sondmatning utan även andra grundläggande behov. Jag har sedan jag kom in i riksdagen kämpat för en översyn och ett förtydligande vad gäller just de grundläggande behoven. Jag har länge påtalat att det är märkligt att endast till exempel intagandet av maten räknas som ett grundläggande behov – det vill säga bara att föra maten till munnen.

Än i dag föreslår jag en översyn av de grundläggande behoven och att det förtydligas i lag vad det egentligen är vi syftar på. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 5, som lyfter upp just detta.

En annan omdebatterad fråga som också har väckt oro är den om tvåårsomprövningar. De är förvisso tillfälligt stoppade, men bedömningen var tidigare att de ska återinföras när man får en reformerad assistanslagstiftning på plats.

Jag menar att detta är ett ypperligt tillfälle att se över systemet i fråga om hur det kan förändras och hur det kan förenklas. Det är ett ypperligt tillfälle att utreda möjligheten med ett system där inte alla personer med funktionsnedsättning måste omprövas efter två år.

Vid vissa funktionsnedsättningar som förbättras och blir mindre begränsande med tiden kan en tvåårsomprövning vara berättigad, men det gäller inte för alla. Det finns personer vilkas tillstånd tyvärr inte förändras, och för dessa personer menar jag att man ska kunna göra undantag.

Nu är ett perfekt tillfälle att få till ett mer långsiktigt, hållbart och ändamålsenligt system innan tvåårsomprövningarna återinförs. När får vi ett bättre tillfälle till detta än nu?

Fru talman! Det finns mycket jag skulle vilja säga om LSS i stort. Jag skulle vilja tala om vilotider och väntetider, egenvård och det övermäktiga och orimliga föräldraansvaret. Jag skulle kunna stå här länge och tala om den dåliga signalpolitik som jag menar har förts, om ordern att bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen och så vidare. Men jag ska också försöka att hålla mig till dagens ämne.

Det jag skulle vilja lyfta fram nu är behovet av att se till helheten. Det får konsekvenser när personer nekas eller får färre timmar, precis som det får positiva konsekvenser när någon får den hjälp den behöver för att kunna fungera fullt ut. Jag menar att vi måste se till helheten och inte bara till antalet assistanstimmar.

Vi har föräldrar som går på knä, som är sjukskrivna och som därför inte kan bidra i arbetslivet. Om vi drar ned någonstans så kommer kostnaderna att hamna någon annanstans. Jag vill att man gör en noggrann översyn av de samhällsekonomiska konsekvenserna, inte bara i kronor och ören utan även i personligt mående för den enskilde och för familjen runt om.

Det är ju så att den som inte får assistans förmodligen – eller i bästa fall – får någon annan insats som kostar tid och pengar; det är bara att det hamnar någon annanstans. Därför menar jag att vi inte kan säga att det ökade antalet timmar enbart blir en kostnadsökning, utan vi måste se till helheten. Vad skulle det innebära för samhället i stort om vi inte skulle ha assistans i den utsträckning som vi har?

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall även till reservation 7. Jag yrkar alltså bifall till reservationerna 5 och 7.

Anf. 3 SOFIA NILSSON (C):

Fru talman! Det vi i socialutskottet i dag debatterar handlar om en av de absolut viktigaste frågorna i Sverige, nämligen rätten till stöd för personer med funktionsnedsättning.

Rätten till stöd för personer med funktionsnedsättning handlar om en lång rad med insatser som underlättar livet för många funktionsnedsatta. Det handlar om boende, daglig verksamhet, stöd till synnedsatta, tolktjänst och mycket mer.

Insatserna inom LSS har en stor bredd och ska så ha. Speciellt insatsen bostad med särskild service, som i dag omfattar ca 25 000 personer, har haft och har en stor betydelse för personkretsen. Denna insats har gjort det möjligt för många ungdomar och vuxna att lämna institutionen och flytta hemifrån till en helt vanlig lägenhet.

På samma sätt som vi försvarar personlig assistans måste vi försvara bostad med särskild service samt rätten för barn under 16 år att fortsätta ha assistans – allt för att skapa ett självständigt liv och en delaktighet i samhället.

Men den senaste tidens debatt, ilska och oro bland funktionsnedsatta, anhöriga, mammor och pappor och en orolig allmänhet kan framför allt kopplas till frågan om assistans.

Den enorma oro och ilska som vi – med all rätt – har mött är ett resultat av en utredning som genomfördes av regeringen under den förra mandatperioden med helt fel direktiv och ingång. I direktiven skrev man att ytterligare besparingar behöver göras ”med hänsyn till kraftiga kostnadsökningar inom assistansersättningen”.

Den förra regeringens iver att spara in på rätten till personlig assistans för personer med funktionsnedsättningar är motsatsen till solidaritet. Det är ett klart avsteg från det svenska välfärdssamhällets grundidé om att hjälpa de svaga. För Centerpartiet är det otänkbart att stödja den typen av förslag.

Sedan 2014 har vi sett att assistansen har försämrats på en rad områden, delvis som en följd av regeringsbeslut, direktiv till utredningar och styrningen av Försäkringskassan. Detta har lett till en förödande situation för familjer, barn, assistansberättigade och anhöriga, som har drabbats väldigt hårt.

Men regeringen har heller inte velat lägga fram de lagförslag som krävs efter en rad orimliga domstolsbeslut som har handlat om så självklara saker som att se andning och sondmatning som grundläggande behov.

Sedan jag tillträdde som ledamot i socialutskottet har jag mött och samtalat med personer i behov av assistans, anhöriga, familjer, brukarorganisationer, jurister och så vidare. Jag har deltagit i paneldiskussioner, tagit del av berättelser och livsöden och svarat på många mejl från en orolig allmänhet. Samtliga dessa berättelser och frågor vittnar om en väldigt stor oro för den utveckling som LSS och assistansen har tagit.

Fru talman! För att återge en liten del av alla dessa berättelser och för att ge en inblick i hur många känner skulle jag gärna vilja läsa upp en del av ett mejl som jag fått från en person från min valkrets som har behov av assistans dygnet runt. Jag tycker att det sammanfattar och sätter fingret på den oro som många känner. Så här skriver personen:

Det är med stor sorg jag i dag har tvingats att ta del av ett förslag, framtaget av en statligt finansierad utredning, som om det genomförs tar ifrån mig min myndighet och min värdighet.

Samma rätt som jag med sådan stolthet var med och kämpade fram 1993 vill man nu ta ifrån mig och mina kamrater. En livstid som människa har jag levt, men bara ett fåtal av dessa år har jag till fullo upplevt mig vara en myndig person som har kunnat bestämma över hur jag vill leva mitt liv.

Innan assistansreformens tillkomst 1994 levde jag i mångt och mycket på andras villkor. Jag kunde inte bestämma på morgonen vad dagen skulle innebära utan var tvungen att planera långt i förväg för att till exempel kunna gå ut på restaurang med min älskade hustru, ta ut vårt barn på äventyr eller genomföra mina politiska åtaganden.

Trots mitt relativt framgångsrika arbete kunde jag inte känna mig som en vuxen person med rätt att fatta egna beslut kring mitt eget liv. Inte förrän assistansreformen genomfördes kunde jag äntligen känna mig helt och fullt delaktig i samhället. Nu, i ljuset av utredningen som ligger på bordet, hotas åter mitt liv och min självständighet.

Varenda gång jag läser detta mejl blir jag väldigt berörd. Men jag blir även fast besluten att fortsätta att kämpa för att LSS och grunden i lagstiftningen måste tillbaka till det som den en gång var, en frihetsreform och en rättighetslagstiftning, för rätten till personlig assistans är i grunden rätten till ett värdigt liv och en fråga om individuell frihet för dem med allra störst behov i vårt samhälle.

Jag, och många med mig, ser nu fram emot att vi på ett konstruktivt sätt ska komma framåt i frågan och säkerställa hög kvalitet och rättssäkerhet för alla inom LSS och med rätt till assistans.

Det gläder mig därför väldigt mycket att vi till exempel nu har en majoritet i riksdagen för att fatta beslut om en lagändring så att sondmatning och andning åter kommer att utgöra grundläggande behov. Det är tack vare januariavtalet, där särskilt Centerpartiet och Liberalerna drivit dessa frågor hårt, som vi snabbt har kunnat lägga fram konkreta förslag om just detta. Bedömningen är att förslaget kommer till riksdagen i vår och att lagen ska kunna träda i kraft redan den 1 juli 2019. Men detta är bara början.

Denna lagändring är bara ett första steg i arbetet med att återställa och utveckla LSS. Nu måste vi fortsätta att föra dialog och lägga örat mot marken – allt för att öka tryggheten hos de personer och familjer som behöver assistans. De borde aldrig ha hamnat i den situation som de varit, och nu ska den rättas till, för LSS och personlig assistans är något som vi alla måste kämpa för. Det är en rättighetslagstiftning som rör oss alla; en dag är det kanske du eller jag som behöver ha assistans.

Tack vare januariavtalet och den överenskommelse som Centerpartiet och Liberalerna har slutit kan vi nu påbörja detta arbete. I januariavtalet står det tydligt att fler viktiga förbättringar ska genomföras; bland annat ska föräldraansvaret smaltas av och den personliga assistansen och assistansersättningen ska präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet. Enligt överenskommelsen ska därför en ny assistansutredning tillsättas för att säkra att dessa viktiga förbättringar genomförs på bästa sätt. Även frågan om huvudmannaskapet för den personliga assistansen ska utredas.

Jag avser att följa frågorna kring LSS och assistans väldigt noga, och jag kommer att driva på för att överenskommelsen ska genomföras. De personer som nu på grund av de senaste årens snäva tillämpning av LSS

Prot. 2018/19:65
14 mars

-----
*Stöd till personer med
funktionsnedsättning*

har nekats, förlorat eller fått kraftigt minskad assistans behöver få tydliga besked. Man måste kunna leva, inte bara överleva.

Jag avslutar med att säga att jag självklart stöder alla Centerpartiets reservationer, och jag yrkar bifall till Centerpartiets reservation nr 12.

Anf. 4 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag vänder mig lite grann emot Sofia Nilssons historiebetskrivning att det är politiken som har haft påverkan på LSS avslagsyrkanden och vill höra vad hon grundar den på.

Det har kommit ett antal domar. Redan 2008 kom den första domen, som hade avgörande betydelse för LSS-lagstiftningen och hur man såg på grundläggande behov.

Under hela alliansregeringens fyra sista år diskuterades frågan av och till. Vi socialdemokrater i socialutskottet gjorde till och med ett tillkännagivande och frågade vad regeringen avsåg att göra på grund av att antalet avslag ökade. Sedan har det tillkommit ett antal domar som har gett effekter.

Jag vill bara ställa frågan till Sofia Nilsson: Kan du ange vad i lagen vi har ändrat under förra perioden som har gjort att det har blivit så många avslag?

Anf. 5 SOFIA NILSSON (C) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Mikael Dahlgvist!

Det är väldigt anmärkningsvärt att man i efterhand försöker att förvränga och förändra det som faktiskt har hänt. Det direktiv som ni gav var att med hänsyn till kraftiga kostnadsökningar för assistansersättningar behöver även ytterligare besparingar göras. Precis detta ligger till grund för de direktiv som ni gav till utredningen, och det är det som har legat till grund för hela den diskussion som nu har förts.

Med dessa direktiv har Försäkringskassan gjort exakt det som ni bad dem att göra. Ni ville att Försäkringskassan faktiskt skulle spara pengar på våra funktionsnedsatta och på assistansen. Det är det som vi vänder oss emot. Det är precis det som ligger till grund för den stora oro och hela den diskussion som nu har varit.

Anf. 6 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack, Sofia Nilsson, för ditt svar!

Våra myndigheter i det här landet är självständiga. Det finns ju tydliga regler för hur man hanterar myndigheterna, och om man inte följer dem hamnar man hos KU.

Försäkringskassan har tolkat Högsta förvaltningsdomstolens domar via rättsligt råd, inte via någon skrivelse från regeringen.

Jag fick häromdagen höra när studenter på juristprogrammet gick igenom LSS. Det var en professor där som föreläste. Han sa så här till studenterna: De senaste årens domar har ingenting med politik att göra. De har helt och hållet med juridik att göra. Till och med han tillstyrker alltså det.

Min fråga kvarstår. Du hävdar bestämt att det är regeringen som har påverkat Försäkringskassans och Högsta förvaltningsdomstolens rättspraxistillämpningar. Vad är din syn i frågan?

Anf. 7 SOFIA NILSSON (C) replik:

Fru talman! Återigen: Försäkringskassan utträttar och utför precis det som regeringen ger dem i uppdrag, och uppdraget denna gång var att se över kostnaderna och göra besparingar.

De åtaganden och det som Försäkringskassan sedan har genomfört är det som har orsakat att det har blivit dessa domar, och det utifrån Försäkringskassans arbete. Om inte direktivet hade kommit hade vi inte varit i den situation som vi har varit. Om inte Försäkringskassan hade fått besparingskravet hade man inte agerat på det sätt som man faktiskt har gjort. Det är det som är upprinnelsen till hela denna diskussion.

Anf. 8 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill än en gång påminna ledamöterna om att vi inte duar varandra i talarstolen utan talar genom talmannen.

Anf. 9 MAJ KARLSSON (V):

Fru talman! Vänsterpartiets syfte och mål är att Sverige ska bli ett jämlikt land, ett land där vi alla ska ha möjligheten att leva ett gott liv med rätt till god och likvärdig utbildning, trygga jobb med bra lön, en bostad som vi har råd med och en välfärd och ett trygghetssystem som finns där när vi behöver det.

Det finns, som vi alla vet, grupper i vårt samhälle som inte alls åtnjuter de rättigheterna. Det finns också grupper som är utsatta för direkt strukturell diskriminering.

I dag är det så, fru talman, att i samma stund som din funktionalitet bryter mot normen kommer dina livsmöjligheter att kraftigt begränsas. Vid en olycka, en bruten nacke, eller om du är ett barn som föds med särskilda behov kan du med stor risk bli dömd till att få en sämre skolgång, leva ett liv i arbetslöshet, inte ha möjlighet att leva med den du vill och var du vill, ha riktigt dåligt med pengar och dessutom få en sämre vård än andra. Som om detta inte vore nog kommer du inte längre att ha tillgång på lika villkor till det offentliga rummet. Att gå på bio, gå ut och käka eller bara ta en promenad kommer inte längre att vara ett självklart inslag i din vardag utan ett projekt kantat av hinder – hinder skapade av politiska beslut.

År 2008 skrev Sverige under FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det innebär ett förpliktande att försäkra att alla människor i vårt land ska ha samma rättigheter och samma skyldigheter i vår demokrati. Konventionen ses i Sverige i dag som en viktig vägledning i arbetet med mänskliga rättigheter för personer med funktionshinder men är inte juridiskt bindande. Det innebär att när Sverige nu vid upprepade tillfällen fått kritik från FN har vi sett deras åtgärdsförslag som rekommendationer. De har inte inneburit kraftfulla förändringar. Vi kan alltså fortsätta att bryta mot rättigheter utan att det får verkliga konsekvenser.

Ett av de absolut tydligaste exemplen på att Sverige bryter mot konventionen är neddragningarna inom den personliga assistansen. Ett konventionsland får nämligen inte backa från redan införda rättigheter, som Sverige gör när det gäller LSS. Här har vi fått svidande kritik. Begränsningar av rättigheter får endast göras i vissa särskilt allvarliga situationer, exempelvis vid finansiell kris. Men trots Sveriges blomstrande ekonomi har attacken mot assistansen varit ett rätt och brutalt faktum.

Det kan knappast bli tydligare än så att nya steg krävs för att vi ska garanteras våra grundläggande rättigheter. Därför menar vi att det nu är hög tid att funktionsrättskonventionen som lag utreds på motsvarande sätt som barnrättskonventionen, både för att synliggöra rättigheter för personer med funktionsnedsättning och för att belysa hur väl svensk rätt säkerställer konventionen till exempel när det gäller tillgänglighet, inkludering i utbildningssystemet och inkludering i samhällslivet.

Fru talman! Det går inte att säga något annat än att funktionshinderspolitiken är ett område som varit flitigt debatterat under lång tid. Det är en fråga som väckt starka känslor, men det har varit alltför lite politisk verksamhet. Jag har själv nästan tappat räkningen på hur många gånger jag stått här och pratat, bönat och enligt vissa till och med nästan hotat för att få till en förändring av den personliga assistansen – men utan att nå ända fram.

Efter år av totalt politiskt haveri har vi i dag en LSS-lagstiftning som är så urholkad att endast ett par ynka procent blir beviljade assistans från Försäkringskassan. Tusentals människor har förlorat sina grundläggande rättigheter. Läget är inte bara akut – det är direkt förödande.

Efter hårda påtryckningar från såväl oss som funktionshindersrörelsen har politiken varit tvungen att agera, men fortfarande utan att läget egentligen förändrats. I vissa avseenden är det nästan som att vi går åt fel håll. I januari presenterades nämligen en utredning som inte gav mycket mer än ett rejält kliv bakåt, med förslag som styckar upp en helt fantastisk rättighetslagstiftning och dessutom vill utesluta barn men som inte på något sätt svarar upp mot vårt krav om att återställa LSS. Det är en produkt som det kommer att bli mycket svårt för oss att ställa oss bakom.

Nu har den nya regeringen utlovat en lagändring innebärande att sondmatning och andning ska ses som grundläggande behov. Det är ett positivt om än självklart steg, som dock riskerar att bli ett slag i luften. Fortfarande kvarstår grundproblemet, nämligen den dom från 2009 som menar att grundläggande behov måste vara integritetsnära för att berättiga till personlig assistans. Så länge lagen inte justeras utifrån den domen kommer situationen inte att ändras. Det här är ett krav vi har drivit i nästan tio år. Ändå har vi inte lyckats nå ända fram.

Vänsterpartiet menar allvar med att vår funktionalitet inte ska avgöra vår rätt att leva våra liv på lika villkor. Därför vill vi att arbetet för att funktionsrättskonventionen ska bli svensk lag påbörjas. Vi kräver också att regeringen tar ett helhetsgrepp och skyndsamt justerar lagen efter alla domar sedan 2009.

Sist men inte minst vill jag ändå uttrycka vår glädje över att utskottet ställt sig bakom vår motion om tolktjänst. Ibland går det trots allt framåt i politiken. Vi ställer oss självklart bakom alla våra reservationer, men väljer i dag att yrka bifall endast till reservation 1.

Anf. 10 SOFIA NILSSON (C) replik:

Fru talman! Under hela förra mandatperioden hade Vänsterpartiet ett samarbete med regeringen. Vänsterpartiet hade möjlighet att göra ungefär så som vi har gjort och sluta ett avtal med regeringen. Men inte någon gång, inte vid något tillfälle, agerade Vänsterpartiet på det sättet. I stället hade Vänsterpartiet allt sitt fokus på vinster i välfärden och på att bekämpa privat välfärdsföretagande.

Fru talman! Min fråga till Maj Karlsson är: Varför gjorde ni ingenting under hela förra mandatperioden? Varför slöt ni inte ett avtal som satte fokus på frågan och kunde få frågan att gå framåt för våra funktionsnedsatta?

Prot. 2018/19:65
14 mars
-----

*Stöd till personer med
funktionsnedsättning*

Anf. 11 MAJ KARLSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Sofia Nilsson för frågan. Först och främst tror jag att det är väldigt få som skulle påstå att Vänsterpartiet inte har gjort någonting i frågan om LSS. Vi hade mycket riktigt ett budgetsamarbete med regeringen. Men det här är inte en budgetfråga, utan en lagfråga. Jag håller däremot absolut inte med om det som Mikael Dahlqvist pratade om förut. När vi ser att en lag urholkas är det vår skyldighet som lagstiftande församling att se till att återställa lagen enligt dess grundintention. Det är vad som hade krävts, och det har vi jobbat för varje dag under hela förra mandatperioden.

Anf. 12 SOFIA NILSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Maj Karlsson för svaret och vill fortsätta på samma tema.

När det gäller assistansberättigade och LSS är det privata välfärdsföretagandet väldigt stort. Det är många som anställer anhöriga. Många skapar egna företag och anställer i dem. Men Vänsterpartiets politik, som ni har fört under många år, är negativ för privata välfärdsföretagare. Hur tänker ni kring att utveckla den delen? Det är många assistansberättigade som är beroende av privata välfärdsföretag för att klara sitt dagliga liv.

Anf. 13 MAJ KARLSSON (V) replik:

Fru talman! Rätten att välja är en del av lagen om personlig assistans. Vi har ingenting emot det. Det är en rättighet man har. Det är inte heller ett problem att det finns olika privata utförare, olika kooperativ och så vidare. Det vi ställer oss absolut emot är att man ska ta skattepengar från oss och de personer som har de här rättigheterna och göra pengarna till vinst. Pengarna ska gå tillbaka till verksamheten, oavsett vilken funktionalitet vi har. Jag tycker att det är märkligt att ni inte anser det vara lika viktigt och rimligt som vi gör. Det är klart att våra gemensamma resurser ska gå tillbaka till folket.

Anf. 14 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Maj Karlsson önskar att vi ska återställa LSS och dess intentioner. Det önskar vi också. Men Maj Karlsson sa också i sitt anförande att utredningen som har gjorts hör hemma i papperskorgen. Då blir min fråga till Maj Karlsson: Hur ska vi som lagstiftande församling komma vidare om vi inte kan använda delar av utredningen, där man bland annat tittade på grundläggande behov? Risken är ju att vi i så fall måste göra en ny utredning, och då kanske vi inte får en ny lagstiftning på plats förrän om två tre år.

Anf. 15 MAJ KARLSSON (V) replik:

Fru talman! Om ni hade lyssnat på oss från början, Mikael Dahlqvist, när vi kritiserade de utredningsdirektiv som ni gav och som hade sin utgångspunkt i att minska kostnaderna för assistansen, hade vi inte haft det här problemet i dag.

Grundproblemet är att vi har ett antal domar som har urholkat lagstiftningen. Det vi har sagt under tio års tid och som vi fortsätter att upprepa är att det som krävs är att man justerar lagen utifrån de domar som har fallit, så att vi återfår en lagstiftning som utgår från grundintentionen.

Den här utredningen innebär en uppstyckning som gör att vi på många sätt går tillbaka till det som vi frångick när vi fick den här fantastiska rättighetslagstiftningen. Jag beklagar så innerligt att ni inte lyssnade på den kritik som vi lyfte fram. Där ligger grundproblemet. Det är det som gör att vi har förlorat ytterligare fyra år i arbetet för att rädda det som vi har kunnat vara så stolta över.

Anf. 16 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Maj Karlsson för svaret.

Antalet domar beror på att nuvarande lagstiftning är ihålig och ger stort utrymme för olika tolkningsmöjligheter. Det tror jag att vi är överens om. Ett av syftena med utredningen, Maj Karlsson, var just att täppa till de här luckorna. Det handlar om hur vi definierar grundläggande behov, hur vi räknar hjälp med påklädning etcetera. Man kan alltid diskutera direktiven i utredningen, men jag hävdar att det finns många bra direktiv och många bra saker i utredningen. Jag är ingen utredningskramare, men jag tycker att vi som politiska beslutsfattare måste kunna hantera de delar som inte är bra i utredningar för att kunna komma vidare med andra delar.

Min fråga kvarstår. Maj Karlsson säger själv att detta har dröjt i fyra år. Men hennes förslag om att vi ska påbörja en ny utredning innebär att vi får dröja med det här ytterligare två, tre, fyra år. Jag frågar fortfarande: Hur ska vi komma vidare i frågan om vi inte kan använda den befintliga utredningen?

Anf. 17 MAJ KARLSSON (V) replik:

Fru talman! Problemet, Mikael Dahlqvist, är att det nu ligger en utredning på bordet som inte svarar mot det som vi ställer krav på.

Ja, vi kanske blir tvungna att vänta i två tre år till, men ni kan skyndsamt lägga fram en utredning där vi går tillbaka från domen 2009 fram till i dag och justerar så att vi återgår till grundintentionen. Om ni hade lyssnat från början hade vi inte behövt vänta över huvud taget, men jag väntar hellre än att slå sönder en rättighetslagstiftning. Det kan jag i alla fall säga.

Anf. 18 PIA STEENSLAND (KD):

Fru talman! Anton, Tina, Orlando, Amanda, Robert, Richard och Alicia – det är några få av alla de barn, unga och vuxna med omfattande funktionsnedsättningar som har drabbats omänskligt hårt av de historiskt kraftiga nedskärningar inom LSS som S-MP-regeringen påbörjade under den förra mandatperioden.

Anton är 24 år och lider av flera neuropsykiatriska diagnoser som asperger, bipolär sjukdom, uppmärksamhetsstörning och social fobi. År 2009 fick Anton personlig assistans. Det blev en trygghet som fanns vid

hans sida dygnet runt och gav honom möjligheten att leva ett självständigt liv. Så småningom kunde Anton flytta till en egen lägenhet.

Men sommaren 2017 beslöt Försäkringskassan att dra in assistansen helt och hållet. Motiveringen var att Antons psykiska sjukdom inte var tillräckligt svår, detta trots läkarintyg som visar att Antons sjukdomstillstånd inte har förbättrats jämfört med tidigare bedömning av assistansbehovet. Anton fick heller inte assistans via kommunen, utan i stället erbjöds han en plats på ett LSS-boende. Men eftersom Anton psykiska sjukdomsbild gör att han inte klarar av att ha många och okända människor omkring sig skulle det inte fungera.

Antons mamma Malin berättar att sonen har tappat livsglädjen sedan han förlorade sin assistans. Han är livrädd för de olika personer som kommer från hemtjänsten och hygienstädare hans lägenhet. Anton är isolerad i lägenheten. Han har inte lust med något annat än att ligga i sängen och tröstata. Att Anton har fråntagits rätten att leva ett självständigt liv är omänskligt, ovärdigt och fullständigt oacceptabelt.

När samhället sviker har tack och lov många av de drabbade anhöriga som rycker in och stöttar upp så gott de kan. Men hur länge ska de orka? Och vad händer med alla som inte har några anhöriga som kan hjälpa?

Fru talman! Det finns inga ekonomiska vinster när den indragna assistansen ger ett sämre stöd, ett ökat mänskligt lidande och, i många fall, ökade samhällsekonomiska kostnader. När man möter en person som förlorat sin assistans, trots att han eller hon har fortsatt omfattande behov av hjälp och stöd för att klara sin vardag, är det uppenbart att den indragna assistansen genererar kostnader i andra poster i statsbudgeten, eller i kommunernas budgetar.

Det kan handla om personer med funktionsnedsättning som inte kan utföra sitt arbete utan hjälp av en assistent, och då går vi miste om skatteintäkter, eller om personer vars hälsa försämras då de utan assistans inte får hjälp med den träning som krävs för att bibehålla grundkonditionen och muskelstyrkan eller för att de utan assistans inte kan komma ut i friska luften. Den försämrade hälsan kan leda till ökade sjukvårdskostnader.

Många anhöriga till personer med omfattande funktionsnedsättning lever under ständig press och stress. Inte sällan tvingas anhöriga sluta sitt arbete för att kunna stödja sin familjemedlem. Sjukskrivningar är vanligt. Vi får heller inte glömma syskonen till personer med funktionsnedsättning, som ofta inte får den uppmärksamhet de behöver och förtjänar. Föräldrarnas tid och ork räcker helt enkelt inte till, något som i sin tur kan bidra till psykisk ohälsa inom familjen.

Fru talman! Vi måste se till helheten. Jag är därför tacksam över att Moderaterna genom skrivningar i vår gemensamma budget är överens med oss kristdemokrater om att värna assistansreformens långsiktiga hållbarhet, såväl rättsligt som ekonomiskt och med hänsyn till de totala samhällsekonomiska kostnaderna. För att undvika frestelsen att dra in på assistansen för att göra besparingar i ett specifikt statsanslag anser vi kristdemokrater att en kartläggning bör göras av de samlade samhällsekonomiska effekterna av LSS-insatserna. Jag yrkar därför bifall till Kristdemokraternas reservation nr 7 i betänkandet.

Fru talman! Det är svårt att ta in, men den rättspraxis som har drivits fram av S-MP-regeringens direktiv till Försäkringskassan om att bryta kostnadsutvecklingen inom assistansen har medfört så förödande effekter

att inte ens människor som behöver hjälp med att andas och att få i sig näring via sond har rätt till assistans i dag.

Vi kristdemokrater har länge kämpat för att återupprätta intentionen med LSS. När M-KD-budgeten fick stöd i riksdagen i december togs ett första viktigt steg genom att säkerställa det självklara: Regeringen uppmanades att skyndsamt ändra lagen så att andning och sondmatning ska vara grundläggande behov.

Samtidigt som det är glädjande att regeringen nu tar steg för att förverkliga tillkännagivandet i M-KD-budgeten och att en lagändring nu är på gång är det uppenbart att mycket arbete kvarstår.

Flera jurister inom funktionshindersrörelsen har varnat för att förslaget till lagtext ger utrymme för Försäkringskassan att fortsätta med samma restriktiva tolkningar runt sondmatningen som i dag, det vill säga att det bara är den tid som det tar att koppla på och av sonden – inte den tid det tar att föra in näringen i kroppen – som räknas som grundläggande behov. Ett sådant kryphål skulle permanenta dagens rättspraxis och måste självklart täppas till, annars faller hela syftet med lagändringen. Vi kristdemokrater kommer därför att göra allt i vår makt för att det grundläggande behovet inte ska delas upp i delar som är av integritetskänslig karaktär och delar som inte är det.

Med andra ord måste samtliga moment och all tid som krävs för att utföra hela insatsen räknas som grundläggande behov. Vi kristdemokrater menar att detta bedömnings sätt ska gälla för samtliga grundläggande behov. Det är avgörande för att återupprätta intentionen med LSS. Jag yrkar därför bifall till Kristdemokraternas reservation nr 6 i betänkandet, som även omfattar andra nödvändiga åtgärder.

Fru talman! Vi kristdemokrater vill att staten ska ansvara för all assistans. I dag riskerar personer med kommunal assistans att förlora eller få ett minskat stöd om de flyttar från en kommun till en annan. Det är ett postkodlotteri där risken är att det är kommunens budget, inte personens behov, som avgör vilket stöd som ges. Detta är varken värdigt eller rättsäkert.

Vi kristdemokrater vill även att utövande av föräldraskap och möjligheten att arbeta ska ingå i de grundläggande behoven. Att föräldraskap inte räknas som grundläggande behov riskerar att medföra att någon måste avstå från att vara förälder eller avstå från att vara fullt delaktig som förälder. Detta är inte acceptabelt, menar vi. På samma sätt anser vi att det inte är rimligt att en person som har arbetsförmåga och kanske till och med redan har ett arbete hindras från att arbeta på grund av avsaknad av personlig assistans eller annan insats inom LSS, exempelvis ledsagning.

Fru talman! Statsminister Stefan Löfven sa i sin regeringsförklaring här i kammaren tidigare i år: ”Den som har rätt till personlig assistans ska få det.” Nu är det hög tid att omvandla vackra ord till handling. Vi måste bestämma oss för vilket samhälle vi vill ha. I ett kristdemokratiskt samhälle har Anton, Tina, Orlando, Amanda, Robert, Richard och Alicia tillsammans med alla andra personer med omfattande funktionsnedsättningar en självklar rätt till LSS och personlig assistans. De har precis som alla andra rätt att vara delaktiga i samhället och leva sitt liv, fullt ut, på sina villkor.

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga att vi kristdemokrater även ställer oss bakom utskottets ställningstagande angående en utredning om tolktjänst och att regeringen skyndsamt bör följa upp och komma med förslag på hur bilstödet kan bli mer ändamålsenligt.

Anf. 19 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! LSS-lagstiftningen är som bekant en rättighetslagstiftning. Det innebär att man får beslut beviljade om man har behov. Det är samma sak med statsbudgeten. Det är en prognos för hur stora utgifterna kommer att bli, och när året är slut och sammanställt skjuts de resurser som behövs till. Därför är en budgetförstärkning i detta avseende kanske inte lika relevant.

Men min fråga till Pia Steensland handlar om någonting helt annat. Den handlar om er budget som gick igenom i höstas. Vi vet att personer med funktionshinder är ekonomiskt utsatta. Vi vet också att ekonomisk utsatthet leder till ohälsa. När man då tittar på er budget som styr Sveriges rike ser man att ojämlikheterna mellan de svaga grupperna och de starka grupperna ökar. Hur ser Pia Steensland på detta? Hur menar ni att ni med denna politik värnar de utsatta, bland annat de människor som har funktionshinder?

Anf. 20 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Mikael Dahlqvist för frågan. Först och främst vill jag betona att Moderaternas och Kristdemokraternas budget är en budgetreservation, det vill säga en förändring av vissa delar av den budget som övergångsregeringen lade fram. Då kan man inte förändra och förbättra allting. Vi fokuserade på det som var allra mest akut, att människor inte hade möjlighet att få hjälp med sin andning och sondmatning. Utöver det har vi inte gjort några förändringar av det förslag som du själv, Mikael Dahlqvist, och din regering står bakom angående ersättning till funktionsnedsatta.

Det som jag tycker är anmärkningsvärt, om man ska tala om klyftor, är att ni själva i överenskommelsen med Miljöpartiet, Centern och Liberalerna har gått med på att ta bort värnskatten. Det är en stor skillnad mot vår budgetreservation. De skattelättnader som Kristdemokraterna tillsammans med Moderaterna föreslog gav en maximal skattelättnad på 500 kronor i månaden. En bankdirektör skulle få maximalt 500 kronor mer i månaden. Men genom att värnskatten avskaffas får bankdirektören 46 600 kronor i skattesänkning varje månad. Då undrar jag hur ni tänker när det gäller att er budget och ert ställningstagande i denna överenskommelse ska bidra till minskade klyftor.

Anf. 21 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Pia Steensland för hennes svar. Beträffande den budget som nu gäller är det intressant att se hur mycket mer som de som har låga inkomster, upp till 20 000–25 000 kronor i månaden, får efter ett sjätte jobbskatteavdrag.

Som du vet, Pia Steensland, får man ge och ta i en förhandling. Socialdemokraterna har tyvärr inte 51 procent av mandatet i kammaren. Då hade det kanske blivit en mer offensiv fördelningspolitik. Men det finns andra skatter att justera framöver, som gör att vi får en annan fördelning. Detta

ska vi resonera om framöver för att hitta en bra väg. Ett jämlikt samhälle är viktigt för hälsan, och det är framför allt viktigt för dem som är svaga.

Det är behjärtansvärt att Kristdemokraterna värnar om LSS-lagstiftningen. Det tycker jag är jättebra. Jag delar uppfattningen att det är en mycket viktig reform, och vi måste se till att den framgent fungerar. Men ni ger med den ena handen och tar med den andra.

Därför är min fråga fortfarande: Hur mycket mer pengar får de som har aktivitetsersättning med er budget som vår regering styr med, Pia Steensland?

Anf. 22 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Mikael Dahlqvist för frågan. Mitt svar är att vi inte har gjort några förändringar i den delen i förhållande till den budget som övergångsregeringen och ditt eget parti står bakom. Vi hade inte möjlighet att se över några fler delar, eftersom vi bara har gjort en budgetreservation. Det krävs utredningar och så vidare för att kunna göra förändringar i de andra delarna.

Jag delar Mikael Dahlqvists uppfattning om att mycket behöver göras för personer med ett långvarigt utanförskap från till exempel arbetsmarknaden på grund av en funktionsnedsättning. Vi måste se över hur vi kan förbättra detta. Det är en nämligen en stor skillnad att ha en möjlighet att komma tillbaka till arbetslivet. Jag delar alltså intentionen att vi måste jobba med detta framöver. Men vi hade ingen möjlighet att göra det i höstas.

Anf. 23 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Frihet, delaktighet och självbestämmande för alla människor – så enkelt är det. Ordet funktionsrätt är helt enkelt inte konstigare än att varje människa ska kunna leva sitt eget liv, vem hon än är och vad som än händer henne i livet. Verklig framgång i denna kamp var för oss liberaler en förutsättning för att det över huvud taget skulle bli ett januariavtal.

De senaste åren har varit ett mörker med regeringsdirektiv om att bryta utvecklingen av assistanstimmar, med människor som har förlorat sin assistans och med ny rättspraxis. De människor som har berövats sin assistans har berövats sina liv. De har inte tid att vänta på oss här inne.

Fru talman! Nu tar vi viktiga steg framåt. Det är fortfarande mörkt, men det ljusnar där framme. Viss hjälp med att andas och få i sig näring kommer människor att få redan nu. Men vi har mycket kvar att göra. Det måste vi vara fullt medvetna om. Rätten till assistans måste naturligtvis säkras för *all* egenvård. Det får inte dröja en dag längre än nödvändigt. Det räcker inte heller att återställa bara det som en gång var.

Tillsammans med Centerpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet har vi liberaler kommit överens om att en ny assistansutredning ska tillsättas nu i år för att stärka rätten till assistans för behov av tillsyn och för att smalna av det som enligt rim och reson kan betraktas som ett normalt föräldraansvar för ett barn. Och mer än så behövs, fru talman.

Det får inte råda minsta tvivel om att den personliga assistansen ska präglas av hög kvalitet och av rättssäkerhet. Där har det nämligen funnits problem under mycket lång tid. Det måste bli ett slut på postkodlotteriet. Staten måste ta över ansvaret för den personliga assistansen för alla som behöver den, oavsett ålder. Därför behövs *en* huvudman, inte nära 300.

Lagar behöver också ändras, och enligt vår grundlag måste vi då bereda och utreda. Inga detaljer får lämnas åt slumpen. Men samtidigt får vi också komma ihåg att det är mycket bråttom för människor. Denna beredning får därför under inga som helst omständigheter ta onödigt lång tid. Det tänker vi liberaler inte tillåta. Människor har inte den tiden.

Apropå just tid vill jag sammanfattningsvis säga att tiden för nedmontering, rädsla och instängdhet är över. Politiken läggs om. Nu är det tid för värdighet, självbestämmande och egenmakt. Och för oss liberaler slutar det inte med detta.

Därför yrkar jag bifall till Liberalernas reservation 14 om hjälpmedel, och jag står självklart även bakom samtliga liberala förslag.

Det är nämligen hög tid att hälso- och sjukvårdslagstiftningen ändras – skärps och förtydligas – så att människor får bättre tillgång till de hjälpmedel som de så väl behöver för att kunna ha en aktiv vardag och själva bestämma över sina liv.

Vi vet också att mobilitetsstöd ofta är betydligt bättre än färdtjänst. Det borde finnas i alla kommuner. Det kan inte vara fritt valt arbete. Men när det gäller både hjälpmedel och mobilitetsstöd är det i dag lite grann som en tombola: vissa får det, andra får det inte. Det kan bero på vilken sida om en kommungräns eller en länsgräns som man bor. Detta är helt galet. Men vi fick inget gehör för dessa förslag från övriga partier denna gång. Jag protesterade mot detta, och jag kommer att fortsätta att protestera mot detta. Listan kan göras lång över de förslag vi ser behövs och behöver genomföras för att människor ska få ett värdigt liv oavsett vad som drabbar dem under livet.

Fru talman! Om fler människor med funktionsnedsättning till exempel var kommunalråd, ordförande i utbildningsnämnden i sin kommun eller riksdagsledamot skulle kanske världen se annorlunda ut. Därför ville vi säkra ledsagning och assistans för den som vill engagera sig politiskt. Men övriga ledamöter i utskottet sa tyvärr nej till detta. Vårt förslag avstyrkes, och det är trist.

Men vi kommer igen, och jag kommer igen. Vi ger oss aldrig. Det kan jag lova. Det handlar om vilket samhälle vi vill leva i. Det handlar om hur vi tar hand om varandra i vårt land. Det handlar om friheten för de människor som i dag har allra minst frihet. Därför vill vi mer, helt enkelt därför att allt annat är otänkbart.

(Applåder)

Anf. 24 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Framtiden för personlig assistans är livsviktig för så många människor. Att återinföra assistansersättning för andning och sondmatning är ett första och jätteviktigt steg. Men precis som du säger finns det så mycket mer att göra. Jag delar många av de intentionerna, och jag vet att Liberalerna har goda intentioner i frågan.

Det avgörande är att vi lägger den politiska prestigen åt sidan i frågan. Vi måste hitta en samsyn och komma vidare. Därför är det glädjande att LSS och personlig assistans finns med bland de 73 punkterna i överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centern och Liberalerna.

Jag undrar ändå hur ni liberaler upplever samarbetet med regeringen i frågan. Ni har lite olika ingång. Hur stor möjlighet har ni att påverka regeringen i arbetet med att återställa intentionen med LSS?

Anf. 25 LINA NORDQUIST (L) replik:

Fru talman! Tack, Pia Steensland, för frågan!

Precis som Pia Steensland säger kräver brådskan och väldigt viktiga problem okonventionella lösningar. Det är vad som har hänt i samband med januariavtalet. Än så länge är min uppfattning att alla partier är måna om att avtalet ska följas och att avtalets punkter ska uppfyllas.

Däremot måste vi alla fyra partier vara på det klara med att vi i grunden har olika prioriteringar. Alla älskar inte alla punkter i detta januariavtal. Vi liberaler kommer att behålla vägra vika oss en tum om något annat parti skulle vilja förändra delar i punkt 64 i januariavtalet om alla människors frihet.

Än så länge tror jag inte att det behövs. Jag har inte sett några sådana tecken. Men skulle minsta tendens till sådana strävanden upptäckas kommer vi att sätta ned foten.

Anf. 26 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Tack, Lina, för ditt svar!

Jag tvivlar inte på era intentioner i frågan. Samtidigt hör vi lite andra tongångar från Socialdemokraterna redan nu i deras anförande om hur man ska hantera utredningen och så vidare. De vill ta vara på vissa delar, och ni vill slänga den i papperskorgen.

Jag vet att ni delar intentionen att vi ska ha ett statligt ansvar för assistansen. Från Kristdemokraternas sida menar vi att man ska ta vara på de delar i utredningen som visar att det vore en bra huvudman för assistansen. Man ska då självklart ta med barn under 16 år och även personer med psykisk funktionsnedsättning. Där vill jag ha ditt ställningstagande om det finns möjlighet att ta vara på de delarna.

Om vi återgår till er möjlighet att påverka och samarbetet med regeringen i frågan om den personliga assistansen har det kommit ett lagförslag om andning och sondmatning. Det var utifrån tillkännagivandet i M-KD-budgeten som också bekräftades i er överenskommelse.

Det framkommer nu att det finns brister i promemorian och lagförslaget. Jurister från funktionshindersrörelsen har tydligt pekat på att det finns kryphål. I konsekvensbeskrivningen i underlaget står det inte att en enda person med sondmatning ska komma tillbaka in i systemet.

Min fråga till Lina Nordquist är: Vilken påverkan har ni haft i arbetet med promemorian? Hade ni läst promemorian innan den blev offentliggjord?

Anf. 27 LINA NORDQUIST (L) replik:

Fru talman! Pia Steensland frågar om det förslag som alldeles nyss har kommit som gäller viss andningshjälp och sondmatning. Det är knappt en del av januariavtalet, måste jag tillstå. Det är en alldeles för liten del.

Det januariavtalet talar om är all egenvård. Där ingår även sådant som tyvärr inte är så sexigt men som är väldigt viktigt för människor. Det handlar om stomier och många sorters egenvård. Vi uppfattar inte detta som

annat än *ett* litet steg på en mycket lång resa mot ett värdigt liv för människor.

Vad gäller utredningen som genomförts diskuterar vi nu vad som ska hända med den. En utredning kan aldrig, oavsett utredarens egna goda intentioner, nå verklig framgång när uppdraget ser ut som det gör.

Uppdraget siktade in sig på att besparingarna skulle vidmakthållas. Det är därför som vi är mycket skeptiska till att ta vara på alltför mycket från utredningen. Den har helt enkelt utgått från alldeles för usla premisser. Så är det.

Slutligen vad gäller andra partiers ord och huruvida jag och Liberalerna tror på andra ledamöters ord och andra partiers företrädares ord är jag inte så intresserad av ord. Jag är intresserad av resultat.

Anf. 28 MAJ KARLSSON (V) replik:

Fru talman! Jag kan utan tvekan säga att ni från Liberalerna har varit våra bästa vänner i den här kampen, Lina Nordquist. Ni var med om att få hela reformen att bli verklighet. Nu är ni en del av regeringsmakten genom en överenskommelse. Ni har också gjort någon form av överenskommelse om en ny utredning som jag hört om. Jag blir ändå lite oroad och osäker på vad den nya utredningen ska innehålla. Jag vill ha lite förtydligande.

Kommer ni att verka för att vi ska justera lagen från domen 2009 fram tills nu så att vi får en verklig återgång till själva grunden i lagstiftningen? Jag vill också ha svar på om ni kommer att gå vidare med förslagen som finns i LSS-utredningen.

Anf. 29 LINA NORDQUIST (L) replik:

Fru talman! Till att börja med vill vi inte ha en återgång till någonting. Vi vill framåt.

Domarna har feltolkats på ett förödande sätt för människor. Domar om massage har på något märkligt sätt överförts till att gälla hjälp med att andas och få i sig näring. Domar om väntan utanför badhus har också överförts på ett sätt som får galet stora konsekvenser för människors vardagsliv. Det ska självklart inte fortsätta på det sättet.

All assistans måste vara rättssäker. Det måste ovillkorligen vara så att den person som behöver assistans ska få den assistansen oavsett var man bor, och den ska vara av hög kvalitet. Inget annat är acceptabelt. Där tror jag att Liberalerna och Vänsterpartiet är överens.

Sedan är jag själv lite tveksam till Vänsterpartiets prioriteringar i praktiken under föregående mandatperiod, där människors liv ödelades och pengarna och tiden i stället ägnades åt fria läkemedel för i övrigt friska barn.

Jag är dock glad att vi är överens i frågan, och jag kan lova att Liberalerna inte kommer att vika en tum.

Anf. 30 MAJ KARLSSON (V) replik:

Fru talman! Tack, Lina Nordquist, för svaret! Jag måste ändå ställa en fråga till dig. Det är klart att vi ska utveckla arbetet kring den personliga assistansen. Men ni vill väl fortfarande bevara grundintentionen i lagstiftningen? Jag vill bara ha ett förtydligande där.

Prot. 2018/19:65

14 mars

-----

*Stöd till personer med
funktionsnedsättning*

Några av de absolut mest bärande delarna i problemen är just de integritetsnära delarna i bedömningen av grundläggande behov. Om vi inte kommer till rätta med det här är risken att till exempel den nya justering vi gör nu med sondmatning och andning inte får någon verkan. Självklart ska vi modernisera och utveckla, men grundintentionen är bärande när vi talar om den personliga assistansen och lagen om den. Jag vill gärna ha ett förtydligande där.

Jag vet inte om jag fick något svar på frågan om ni nu kommer att gå vidare med förslagen i LSS-utredningen eller hur ni resonerar kring det.

Anf. 31 LINA NORDQUIST (L) replik:

Fru talman! Maj Karlsson frågade om vi kommer att gå vidare med förslagen i den tidigare utredningen. Jag upprepar: Det finns frön där till något som skulle kunna vara bra. Det vore bra med en schablon – om timmarna var satta betydligt högre så att det faktiskt innebar att människor fick ett liv med mindre byråkrati men större frihet. Fröna är bra, men det är för mycket som fattas för att det ska gå att ta fasta på utredningen i sin helhet. Vi vill därför inte göra det.

Nästa fråga handlar om huruvida vi står för LSS grundintentioner. Ja, det gör vi givetvis. Funktionsrätt handlar om mänskliga rättigheter. Det handlar om att alla människor ska ha samma rätt som Maj Karlsson, jag själv, fru talman och vi alla här inne i salen att leva sina liv, vara delaktiga, påverka, ha frihet, klia sig på ryggen eller bli statsminister. Så ja, givetvis står vi bakom ursprungsententionerna i LSS.

Anf. 32 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Lina Nordquists engagemang i frågorna går inte att ta miste på. Hon är stolt över de förslag och ändringar som hon menar att hon har fått igenom tack vare samarbetet med Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Centern. Och det har hon absolut all rätt att vara.

Men man blir lite förbryllad när man sitter så här vid sidan om som åhörare och lyssnar när Lina Nordquist utropar: Äntligen ska det bli någon ändring! Man får nästan känslan av att dessa ändringar inte skulle kunna gå att få i den tidigare grupp som Lina Nordquist har suttit i. Men jag har inte uppfattat att det skulle skilja sig så mycket att man nu kan ropa: Äntligen! Jag har i stället upplevt att det har funnits en samsyn i frågorna. Det skulle därför vara intressant att få höra om Lina Nordquist inte har sett förutsättningarna att skapa de här ändringarna utan att gå med på samarbetsavtalet.

Anf. 33 LINA NORDQUIST (L) replik:

Fru talman! Carina Ståhl Herrstedt frågar varför vi inte kunde genomföra detta med andra partier. Jo, det hade vi gärna gjort! Men matematiken i Sveriges riksdag gjorde att det inte var möjligt, som vi såg det. Matematiken i Sveriges riksdag gjorde att vi var tvungna att ta till okonventionella lösningar för att skapa ett bättre Sverige de närmaste fyra åren. Annars hade vi gärna kommit överens med våra vanliga vänner. Men nu fick vi komma överens med nya, kanske tillfälliga, vänner.

Carina Ståhl Herrstedt talar om M-KD-budgeten. Det är värt att notera att de 3 miljarder som Kristdemokraterna från början föreslog till just funktionsrätten minskades till en tiondel i den slutliga budget som riksdagen röstade igenom. Jag skulle inte vilja påstå att generositeten hos våra tidigare alliansvänner helt och hållet har varit lika stor som den vilja vi liberaler har att driva dessa frågor.

Som jag ser det är det viktiga inte med vilka vi får igenom förbättringarna. Det avgörande är att människor får sin frihet tillbaka och att den först återställs och sedan stärks.

Anf. 34 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Tack, Lina Nordquist, för svaret! Jag håller med om att friheten, precis som Lina Nordquist säger, först ska återställas och sedan förstärkas. Det finns en bred samsyn om detta, och det var den jag syftade på.

Lina Nordquist sa dessutom att hon inte gillar ord utan att hon gillar handling. Nu hör jag att det inte spelar någon roll vem som står bakom förslagen, och det är därför jag blir lite fundersam över detta. Det hade funnits majoritet i kammaren för de förslag som Liberalerna har lagt fram oavsett vad. Det var därför jag ställde frågan, och jag har egentligen inte någon ytterligare fråga.

Anf. 35 LINA NORDQUIST (L) replik:

Fru talman! Som sagt: Valet av budgetsamarbetspartner under denna mandatperiod berodde inte på punkt 64, LSS-reformen. Valet berodde på kammarens matematik efter 2018 års riksdagsval. Den gjorde att vi var tvungna att försöka hitta nya vägar för att få en stabil riksdag och ett stabilt samhälle under de närmaste åren.

Jag är väldigt glad över att vi lyckades. Om vi liberaler inte hade fått gehör för att återställa, återupprätta och stärka människors frihet – särskilt friheten för de allra svagaste, de som i dag har den allra minsta friheten – hade det inte blivit något januariavtal.

Anf. 36 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP):

Fru talman! Min devis i politiken och anledningen till att jag är politiker är att jag tycker att alla ska ha rätt till ett bra och värdigt liv var än i världen och var än i livet man befinner sig.

Så ser det inte ut i dag – inte i världen men inte heller i Sverige. Jag menar att inget land i världen, inte ens Sverige, lever upp till konventionen om de mänskliga rättigheterna. Vi har inget jämställt samhälle i dag. Kvinnor och män har inte lika möjligheter. De som föds med ett funktionshinder har inte lika möjligheter att leva ett bra och värdigt liv. Barn har inte samma rättigheter, utan där går föräldrarätten långt över barnens egen rätt.

Vi jobbar nu hårt i regeringen för att rätta till de här sakerna, bland annat genom LSS och genom att laga revorna i välfärden. För precis som flera här har sagt behövs en ekonomisk jämlikhet för att man ska kunna leva ett värdigt liv.

Jag är ny i utskottet, men jag har hunnit träffa några grupper och personer, och jag har själv en del livserfarenhet med mig. Bland annat har jag träffat representanter för de dövblinda, som har höjt sin röst när det gäller att också de har drabbats av olika domar så att de inte har rätt till tolk. Man

kan fundera på hur man då kommunicerar. Hur pass stängd inne i sitt hem blir man om man inte kan tala, höra eller se? Detta måste vi rätta till.

Jag satt under hela förra mandatperioden här i riksdagen och jobbade med andra frågor. Under våren 2015 fick min mamma helt plötsligt kraftiga neurologiska symtom. Hon kunde inte gå ordentligt. Det kom från ingenstans, och vi visste inte vad det var. Hon bodde i Linköping, och hon var den person som under hela mitt liv har stått mig oerhört nära. Vi hade kontakt varje dag oavsett om jag bodde i Sverige, Frankrike, Afrika eller var jag än har bott i mitt liv.

Detta var inledningen till en resa i en annan värld – en värld som många kanske inte har utsatts för. Men detta är en resa som alla kan hamna i. De flesta gör det också någon gång, kanske när föräldrarna blir gamla.

Min mamma hade precis gått i pension, så hon var inte gammal. Hon skulle precis fylla 67 år när hon blev sjuk. Då visade det sig bland annat att hon inte var berättigad till LSS eftersom hon var för gammal. Man måste vara under 65 år när sjukdomen bryter ut för att vara berättigad till LSS.

Så vad gör man? Jo, vi fick hjälpa till. Jag satt själv här uppe i Stockholm med min dotter. Min dotter går i skolan här; min mamma var i Linköping. Jag fick flytta upp henne till vår lägenhet. Jag tog hand om henne på min fritid, om jag nu hade någon. Vi såg till att ordna det hela. Mamma kunde inte vara här hela tiden, utan hon fick också vara nere i Linköping där hon hade sina vänner som ryckte in och hjälpte till. Hemtjänsten kom in, men hemtjänsten kunde inte göra särskilt mycket.

Min mamma ramlade. Det hände hela tiden saker kring min mamma. Man visste inte vad hon hade drabbats av. Till slut sa de att det var någon form av ALS.

Hösten 2017 blir min mamma väldigt snabbt sämre. Kommunen ringer upp mig, när jag sitter i regeringsförhandlingar om vapenexporten, och säger att hon måste flytta till äldreboende. LSS finns inte för henne och hade ändå inte räckt. Hennes sista månader tvingas vi ägna åt att flytta ut ur hennes lägenhet och ordna med det, i stället för att umgås med min mamma som vi visste troligtvis skulle dö.

Den 1 oktober 2017 låg jag bredvid henne i sängen när hon dog.

Det här önskar jag ingen. Här måste det fungera! Här måste det finnas ett samspel! Kommunen ska inte begära att någon som är 67 år gammal, som är klar i huvudet och som snart kommer att dö ska flytta in på ett äldreboende. Här måste vården kunna fungera. Vårdboendet hade heller ingen kunskap om de här patienterna. Man slussas fram och tillbaka.

Det jag vill ägna min tid åt är att hitta de här hålen, de här revorna, i socialförsäkringen. Det finns en massa revor. Man kan hamna utanför socialförsäkringssystemet, och då har man inte rätt till sjukersättning om man blir handikappad utan bara grundnivå resten av sitt liv. Det kan gälla om man inte har haft ett arbete, till exempel om man är student. Det finns massor med problem att ta tag i.

De här människorna kan inte heller vänta i tre år, fem år, sex år eller tio år på en utredning. Då kanske livet är förbi. Detta måste fixas här och nu.

Med det sagt är jag glad över att regeringen tillsammans med Liberalerna och Centern jobbar hårt för att laga revorna i välfärden och att vi ser till att fixa LSS. Andning och sondmatning var *en* del; det återstår mycket.

Med de orden, som blev lite personliga, yrkar jag bifall till utskottets förslag förutom i punkt 14 om bilstöd, där jag yrkar bifall till vår reservation.

Anf. 37 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Tack, Pernilla Stålhammar, för ditt anförande!

Det var ju ändå S-MP-regeringen under den förra mandatperioden som var drivande i att genomföra de försämringar som vi i dag ser för väldigt många personer med funktionsnedsättning, genom ett direktiv till Försäkringskassan om att bryta kostnadsutvecklingen inom assistans. Försäkringskassan måste ju förverkliga direktivet, och då började de titta på äldre domar och tolka dem mycket mer restriktivt än vad man gjorde förut. Väldigt många personer vittnar om att deras tillstånd är totalt oförändrat men att bedömningen blir annorlunda med hänvisning till lagar som tidigare inte har nämnts i deras beslut.

Pernilla Stålhammar talar om att revorna i LSS måste lagas. Det finns stora revor just nu. Min första fråga till Pernilla Stålhammar blir då vilka åtgärder hon kommer att vidta för att denna första lagändring om andning och sondmatning ska ge verklig effekt. I konsekvensbeskrivningen i promemorian står det inte att en enda person med behov av sondmatning kommer att omfattas av den nya lagändringen, detta eftersom man hänvisar till domen från 2018. Det ska bedömas på det sättet, och den har Försäkringskassan redan tolkat som att det bara är av- och påsättningen av sonden som räknas som grundläggande behov. Vilka åtgärder kommer Pernilla Stålhammar alltså att vidta för att säkerställa att sondmatning faktiskt ska omfattas av den nya lagändringen?

Anf. 38 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik:

Fru talman! Vi har likadana ambitioner med det här arbetet. Vi vill göra det så att det blir bra för alla människor som är i behov av andning, sondmatning och LSS och som är funktionshindrade i övrigt.

Vi fattar nu det här beslutet. Förslaget kommer att läggas fram. Vi kommer att se till att de som har rätt till andning och sondmatning också ska få det. Det är någonting som vi kommer att behöva följa väldigt noggrant så att de inte halkar utanför. Det var oerhört olyckligt att de här domarna kom till och att de har tolkats så snävt av Försäkringskassan.

Anf. 39 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Tack, Pernilla Stålhammar, för svaret!

Det olyckliga är ju att regeringen gav direktiv till Försäkringskassan att minska kostnadsutvecklingen. Det är ju det som har tvingat fram denna tolkning av domar. Höga ambitioner har vi alla, och det är jättebra. Men det måste också omvandlas till konkreta åtgärder, till konkreta ändringar i lagtexten som gör att det här tolkningsutrymmet inte finns.

En stor del i att många personer nu faller ur systemet är att det bara är den integritetskänsliga, privata delen som ska räknas till det grundläggande behovet. Det blir absurt om det bara är underkläderna och kläderna närmast kroppen som är grundläggande behov medan övriga kläder inte räknas. En person som har vissa psykiska funktionsnedsättningar kanske fysiskt klarar av att borsta tänderna och sköta hygien själv, men den tid

det tar att motivera personen att komma in i badrummet eller duschen räknas i dag inte som ett grundläggande behov. Ändå kanske den tiden är nödvändig för att hygien ska kunna skötas.

Jag undrar om Pernilla Stålhammar har ambitionen och kommer att verka för att även denna stora reva kommer att återställas, det vill säga att samtliga grundläggande behov i sin helhet måste vara det som ligger till grund för hur många assistanstimmar man beviljas.

Anf. 40 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik:

Fru talman! Absolut, Pia Steensland! Det är väldigt mycket som fungerar i stuprör och i små detaljer, och så ska det inte vara. Det är inte värdigt. Jag kommer att göra allting. Miljöpartiet vill inte se några försämringar i LSS eller att människor kommer i kläm på grund av sådant här. Det är jätte viktigt.

Nu är jag väldigt ny i detta arbete, måste jag säga en gång till. Jag har inte ägnat mig åt sociala frågor utan åt utrikespolitik hela mitt liv. Men det vi ville komma åt när direktiven lades fram var de som fuskade, och det måste man göra på annat sätt. Det handlar inte om att minska på stödet till dem som verkligen behöver det, utan det handlar om att få bort fusket. Något annat har inte Miljöpartiet uttryckt, såvitt jag vet. Där står vi stadigt och tryggt. Man ska ha rätt att ha en värdig assistans. Det kommer vi att jobba stenhårt för.

Anf. 41 ULRIKA HEINDORFF (M):

Fru talman! ”Främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet.” ”Grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet.” ”Den enskilde skall ges ... inflytande och medbestämmande över insatser som ges.” ”Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.”

Jag tror att ni känner igen de här meningarna, för de kommer från LSS-lagstiftningen från 1994. Varför läser jag då upp dem? Jo, för ibland tror jag att det är ganska bra att så att säga gå back to basics, alltså gå tillbaka till intentionerna med lagstiftningen. Syftet med LSS var att människor ska få leva ett självständigt liv. För mig som moderat värnar jag självklart frihet och självständighet väldigt högt.

Den 1 januari 1994 var verkligen en frihetens dag för alla med funktionsvariationer och för deras närstående. Det var dagen då omsorgslagen ersattes med LSS. Fler fick stöd och service med LSS. Den nya insatsen personlig assistans blev en symbol för frihet som möjliggjorde studier, arbete och annan sysselsättning. Det här är en rättighetslag som har gjort stor skillnad.

Fru talman! LSS-reformen är en viktig frihetsreform som ska värnas. Men de senaste åren har vi sett ett flertal exempel på hur barn och vuxna med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar och som inte kan andas eller äta själva har blivit av med assistanstimmar eller blivit nekade assistans. I dag finns många närstående som kämpar varje dag för att inte gå under och personer som mår väldigt dåligt för att de är oroliga för att bli av med sin assistans.

Tack vare Moderaternas och Kristdemokraternas budget som antogs av riksdagen i december 2018 har vi äntligen kommit ett steg framåt vad gäller andning och sonndmatning. Som vi hör här i dag finns det också en stor

enighet i frågan. I M-KD-budgeten avsattes för innevarande år, 2019, 350 miljoner mer än vad regeringen gjorde i sin budget till just en lagändring. Efter 2019 är det 700 miljoner varje år.

I år har det kommit en promemoria från regeringen. Den kom för drygt tre veckor sedan, och den kommer vi att få anledning att diskutera här i kammaren. Även den LSS-utredning som är ute på remiss just nu och som presenterades i januari kommer vi att diskutera här i kammaren. Det är en utredning som vi moderater dock anser väcker fler frågor än ger svar i dagsläget, men vi kommer att återkomma till det.

Fru talman! I dag behandlar vi socialutskottets betänkande *Stöd till personer med funktionsnedsättning*, och vi diskuterar över 60 yrkanden. Det finns ett stort engagemang i de här frågorna. Det märker vi här i kammaren, och det är bra.

Jag vill säga några ord om bilstödet. Vi är en majoritet som ställer oss bakom tillkännagivandet om detta som innebär att regeringen skyndsamt bör bereda de uppföljningar som genomförts av det reformerade bilstödet och därefter återkomma med förslag på hur bilstödet kan bli mer ändamålsenligt. Även här har jag uppfattat det som att det kanske kan finnas en enighet framöver, vilket är glädjande. Därmed blir en moderat motion delvis bifallen.

För att en person i dag ska kunna beviljas bilstöd krävs att personen kan köra bilen själv. Många personer med funktionsnedsättning lever i dag ett aktivt liv men har kanske inte möjlighet att köra bilen själv. Jag ser fram emot att vi ska titta närmare på det här. I dag blir de här personerna ofta erbjudna färdtjänst, vilket troligtvis innebär ökade kostnader för samhället i stort – det är viktigt att se på samhällskostnader – och även en risk att det motverkar de handikappolitiska målen om delaktighet.

Utöver bilstödet ställer vi moderater oss bakom att tolktjänst för personer med hörselnedsättning och språkstörning bör utredas.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag uttrycka min tacksamhet till alla de organisationer och personer som jag har varit i kontakt med och som ni alla här inne i kammaren har varit i kontakt med under de senaste månaderna och åren. Så sent som i måndags besökte jag Gunnel som har personlig assistans. Hon delade väldigt generöst med sig av sin vardag, och det gav kunskap som är ovärderlig. Det är personer som Gunnel och organisationer som jobbar med de här frågorna som hjälper oss i riksdagen att driva frågorna om LSS-reformens värnande framåt.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 27 mars.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.35 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då statsministerns frågestund skulle börja.

Prot. 2018/19:65
14 mars

-----
*Stöd till personer med
funktionsnedsättning*

§ 6 Statsministerns frågestund

Framtida skattesänkningar

Anf. 42 ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! I morse som så många andra morgnar ringde väckarklockan hos miljontals svenskar för att de skulle gå till jobbet eller till sitt företag. Alla deras ansträngningar bygger Sverige starkt, och de ska kunna förvänta sig att när de är med och bidrar genom att betala skatt ska polisen, vården och skolan fungera. Så är det inte i dag.

Dessutom behöver deras ansträngningar uppskattas mer. Det var därför Moderaterna och Kristdemokraterna i den budget som vann i riksdagen och som statsministern nu styr på innehöll skattesänkningar för alla Sveriges löntagare. Den skattesänkningen är jag väldigt stolt över.

Min fråga till statsministern är enkel: Kommer statsministern att fortsätta att sänka skatten för alla Sveriges löntagare, alla dem som bygger Sverige starkt, under åren framöver?

Anf. 43 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Precis som sas är det de som går till jobbet varje dag som ser till att vi kan bygga välfärd, och till välfärd behövs skatter. I den svenska modellen samlar vi in skatter tillsammans och fördelar utifrån olika behov.

Som det påpekades har vi en budget som vi styr på, och denna budget ska genomföras. Hur vi sedan kommer att göra med budgetar framöver får vi ta från budget till budget.

Det vi är överens om i januariavtalet är att vi ska ha en riktig genomgång av skattesystemet och försöka nå fram till en ny skattereform. Av avtalet framgår bland annat att vi ska minska de ekonomiska klyftorna i vårt land, och då ska vi arbeta efter det.

Låt oss ta en bred diskussion om hur den skattereform vi har framför oss ska se ut och se till att vi både har råd med den välfärd vi behöver och får en bättre fördelningspolitik.

Anf. 44 ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Det var inte riktigt svaret på den fråga jag ställde. Januariöverenskommelsen innehåller många bra delar, bland annat att värnskatten ska bort, och här är statsministern tydlig.

Men jag förstummas av att statsministern aldrig kan tänka sig att sänka skatten för en industriarbetare, en banktjänsteman, en rektor eller en undersköterska. Kan inte även de löntagarna få sänkt skatt under denna mandatperiod?

Anf. 45 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Vi har en skattereform framför oss. Jag menar att det är smart att se på helheten och hur en skattereform ska utformas, och här ingår att vi ska minska de ekonomiska klyftorna.

Därutöver har vi en skatteväxling på 15 miljarder framför oss där vi ska höja skatten på utsläpp och sänka skatten på arbete och företagande. Exakt hur detta faller ut ska vi resonera om.

Jag kan dock konstatera att Elisabeth Svantesson har varit med och höjt skatten för en hel del löntagare bara för att de är med i en fackförening. Det är fel väg att gå.

Indraget medborgarskap för IS-återvändare

Anf. 46 MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD):

Herr talman! När rapporterna om terrorsekten IS övergrepp mot mänskligheten började trilla in och vi nåddes av bilder på korsfästa barn, levande människor i burar som eldades upp och kvinnor som såldes på slavmarknader vände sig nästan alla svenskar oavsett religionstillhörighet bort i avsky.

Ett antal hundra svenska medborgare tilltalades dock av det de såg och åkte ned för att understödja IS i dessa övergrepp mot mänskligheten och folkmord. Nu vill ett antal hundra av dessa komma tillbaka eftersom det har visat sig att kalifatet de drömde om inte var livsdugligt.

Vi hade kunnat stoppa en del av dessa om vi redan under förra mandatperioden hade fattat beslut om att dra in medborgarskapet för dem som har dubbla medborgarskap. Sverigedemokraterna föreslog detta vid ett antal tillfällen, men statsministern och den dåvarande regeringen var inte beredda att stödja Sverigedemokraterna i detta.

Nu kommer dessa människor hem, och många av dem kommer inte att få något straff alls. De kommer tillbaka till vårt samhälle som fullvärdiga medborgare med full tillgång till svensk välfärd.

Med facit i hand, är statsministern beredd att medge att det var ett misstag att inte stödja Sverigedemokraternas förslag om att göra det möjligt att dra in medborgarskapet för IS-terrorister med dubbla medborgarskap?

Anf. 47 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Mattias Karlsson började inlägget precis som vi alla känner när det gäller dessa och andra fruktansvärda och fullständigt ofattbara övergrepp.

Att människor åker dit och deltar i detta är i sig ofattbart, men det viktigaste nu när vi fått ta del av dessa ofattbara grymheter är att dessa människor ställs till svars på något sätt.

Ett förslag som Sverige har tagit upp tillsammans med andra länder är en tribunal. Vi menar att detta är en exceptionell händelse av en exceptionellt grym terroristsekt. Detta har rönt ett visst intresse, och nu ska vi arbeta vidare så att dessa människor fälls för de brott som är begångna.

Jag tycker därför inte att man ska utgå från att de kommer att gå fria, utan de ska fällas. På initiativ av Sverige har bevisföringen redan påbörjats, och nu sker bevisinsamling för att kunna ställa dessa människor till svars.

Skulle en person i Sverige ha varit med och begått brott har svensk domstol ganska långtgående möjlighet att fälla också för brott begångna i andra länder, och då ska vi se till att göra det.

Fokus ska vara att få dem fällda, och det kan ske på plats eller i regionen. Det kan också ske på andra sätt, och man kan dömas här i Sverige.

Och man kan direkt ifrågasätta om de föräldrar som har dragit in sina barn i detta elände över huvud taget är lämpliga som föräldrar.

Anf. 48 MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD):

Herr talman! Jag delar till fullo statsministerns intention att lagföra och straffa alla som har deltagit i brott. Idén om en tribunal är värd att titta närmare på, och jag stöder regeringens ambition i detta avseende.

Det är dock ett faktum att ett antal hundra personer redan har kommit tillbaka hit, och de utgör ett hot mot svenska medborgares säkerhet. Vi såg vad som hände på Drottninggatan för att vi inte höll koll på IS sympatisörer.

För att undvika detta i framtiden, är statsministern beredd att titta på möjligheten att dra in medborgarskapet för personer med dubbla medborgarskap som ägnar sig åt sådan verksamhet som IS-terroristerna har gjort? Det kommer nästan säkert att uppstå liknande situationer i framtiden.

Finns det något scenario där statsministern är beredd att dra in medborgarskapet för människor som åker och stöttar organisationer som förklarar krig mot Sverige?

Anf. 49 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det där är en av de frågeställningar som bevisligen har kommit upp. Det är dock så att när man gör detta är det, precis som Mattias Karlsson säger, bara för dem som har dubbla medborgarskap. Det innebär att det inte löser problemet. Det löser definitivt inte problemet här och nu, utan det kommer att ta ett antal år innan den lagstiftningen är på plats.

Här och nu menar jag att prioriteringen är att få dem dömda som har gjort detta. Oavsett var man döms ska man dömas. Vi har under förra mandatperioden tillfört och fortsätter nu att tillföra, bland annat genom två breda överenskommelser, mer resurser till Säkerhetspolisen, polisen och andra myndigheter. Vi har successivt stärkt lagstiftningen för att fler ska kunna dömas. Nu kommer snart lagen som gör även samröre med terroristorganisationer kriminellt. Successivt skärper vi straffen. Nu ser vi också att domarna börjar komma. En kom för bara en kort stund sedan. Så ska vi fortsätta.

LO:s kampanj inför valet till Europaparlamentet

Anf. 50 ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! Stefan Löfven har vid upprepade tillfällen uttryckt sin besvikelse över brexit. Han har talat om att det är en skilsmässa som han djupt beklagar. Samtidigt har Stefan Löfven, också vid upprepade tillfällen, markerat mot populism och talat om spridningen av falska nyheter som något som skakar demokratin i dess grundvalar.

Båda dessa saker är givetvis utmärkta, men det klingar falskt i ljuset av den märkliga kampanj som LO och ledande socialdemokrater startat inför Europaparlamentsvalet.

Statsministerns bild av populism och faran med brexit verkar inte alls delas av vare sig LO eller Socialdemokraternas andranamn på valsedeln i valet i maj. De har nämligen rakt av plankat brexitkampanjens slogan och gjort den till sin egen: "Ta tillbaka kontrollen!" I en valfilm målas en mörk bild upp av att makten över vardagen har försvunnit till Bryssel. Det påstås också att Centerpartiet kommer att utnyttja alla möjligheter att pressa tillbaka svenska arbetares löner och arbetsvillkor – helt utan belägg.

Detta är ren och skär vänsterpopulism, paketerad med ett budskap som användes för att försätta Storbritannien i den mycket svåra situation som man befinner sig i just nu.

Min fråga till statsministern är därför: Står Stefan Löfven bakom det budskap från brexitkampanjen som LO och ledande socialdemokrater sprider, och anser Stefan Löfven att Centerpartiet vill utnyttja alla möjligheter att pressa tillbaka svenska arbetares löner och arbetsvillkor?

Anf. 51 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Vad LO driver för kampanj vad gäller brexit står för LO. Jag har ingenting med det att göra över huvud taget.

Vi i det socialdemokratiska partiet vill driva en EU-kampanj där vi fokuserar på de absolut viktigaste frågorna som EU ska syssla med. Det är säkerhetsfrågor, men det är också arbetsmarknadsfrågor. Där har vi en balansgång att gå, enligt min uppfattning. Vi har en gemensam arbetsmarknad, och det ska vi vara glada för. Det ger oss styrka. Men reglerna på den arbetsmarknaden måste kännetecknas av rättvisa och ha sjysta villkor för löntagare – även när man åker från ett land till ett annat för att arbeta.

Vi drev frågan om utstationeringsdirektiv. Det utstationeringsdirektiv som fanns gav möjlighet för svenska domstolar att döma så att vi fick en regel som sa att svenska fackföreningar inte kunde ta strid för sina kollektivavtal. När vi ville ändra det var det inte så stor uppställning på den andra kanten, om jag får lov att säga så, utan då hette det att det inte skulle gå och att vi inte skulle klara av det. Vi skulle inte driva den frågan.

Nu gjorde vi det ändå – och fick stöd för att ändra utstationeringsdirektivet. Min fråga till Annie Lööf är om hon anser att det är ett bra sätt att stå upp för sjysta löner och sjysta villkor – jag menar att det är det, och det var därför vi drev det – och om Centern stöder den linjen. Gör man inte det, ja, då gör man sig skyldig till att stå för en arbetsmarknad som gör det fritt för kapital att röra sig men som innebär att löntagare ställs mot löntagare. Om vi är överens om de tagen ska jag uttala mig om Centerpartiets syn på arbetsmarknaden.

Anf. 52 ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! Jag står bakom fri rörlighet. Jag står bakom att den svenska modellen ska vara just svensk. Därför är Centerpartiet emot till exempel den sociala pelaren, som flyttar makt från den svenska modellen till EU och Bryssel.

Jag vill tacka statsministern för svaret, men nu är det ju faktiskt så att LO:s kampanjfilm lyfter fram andranamnet på Socialdemokraternas egen

lista. Det är alltså ett av statsministerns egna toppnamn i den kommande valrörelsen som går till val på detta sätt.

Det är dessutom så att LO:s huvudbudskap ”Ta tillbaka kontrollen!” är en direkt kopia av brexitkampanjens ”Take back control”. De strömningar som i Storbritannien har lett fram till ett beslut som statsministern själv beklagar använder nu hans eget parti och hans egna toppnamn för att kampanja i Sverige. För detta har naturligtvis partiledaren för Socialdemokraterna ett ansvar, men så också statsministern.

Nu kan inte statsministern se några som helst problem med att föra fram två helt diametrala åsikter, så jag frågar igen: Står statsministern bakom detta budskap?

Anf. 53 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Socialdemokraterna har en kampanj som går ut på att vi vill se till att EU fokuserar på det som är viktigast att EU fokuserar på, och det är i grunden ett positivt budskap. Vi tror på EU, vi står upp för EU och vi vill att EU ska utvecklas.

Däremot är vi inte för att flytta fler beslut till EU. Därför tycker vi att det är fel att säga att den sociala pelaren flyttar makt från Sverige till EU. Den gör inte det. Men bara den reaktionen och den synen på den sociala pelaren som Annie Lööf ger uttryck för gör mig bekymrad. Ska vi ha en marknad som är gemensam för kapital och företag och andra men där löntagares rättigheter kommer att hotas när löntagare ställs mot löntagare, då får vi ett problem.

Ett sätt att se till att makten ligger där den ska ligga är att svenska fackföreningar nu kan ta strid för sina kollektivavtal, löner och villkor. Det är bra. Det är en sådan väg vi ska gå med EU.

Regeringens sjukförsäkringspolitik

Anf. 54 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Statsministern! I veckan riktade LO mycket skarp kritik mot regeringens sjukförsäkringspolitik. Anledningen är att avslagen på ansökningar om sjukpenning har nästan sexfaldigats sedan 2014. Det är en mycket dramatisk ökning.

Det är svårt att beviljas sjukersättning i Sverige i dag. Vi har OECD:s hårdaste regler för det.

Det är många som drabbas av detta. SVT rapporterade till exempel om 26-åriga Martin, som är funktionsnedsatt. Han bor på ett omsorgsboende med dygnet-runt-personal som hjälper honom. Han behöver en coach för att kunna vara på arbetsmarknaden. Tack vare det har han haft ett jobb och fått aktivitetsersättning för det. Nu har Försäkringskassan dragit in den, vilket innebär att Martin är hänvisad till kommunens socialkontor.

Samma sak gäller Sture Eklund från Norrbotten, som har kämpat mot Försäkringskassan och fått rätt. Han har fått en dom på att han ska ha sjukpenning, men Försäkringskassan betalar ändå inte ut sjukpenning till Sture.

Vad vill statsministern göra åt detta?

Anf. 55 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag tackar för att frågan väcks, för detta är en viktig del av svensk välfärd.

En sjukförsäkring ska fungera genom att ge ekonomisk trygghet till den som behöver det när hen inte kan arbeta men också stimulera en återgång till arbete så snabbt som möjligt – på ett värdigt sätt.

Av det skälet pågår just nu, när vi har sett ett antal domar och beslut från myndigheten, en utredning för att se vilken översyn och vilka eventuella förändringar som behöver göras av regelverket så att sjukförsäkringen ska tjäna på det sätt som vi vill att den ska tjäna på. Vi vill ha låga sjuktal, men vi vill naturligtvis också ha mänsklighet och värdighet i behandlingen av människor.

Begreppet ”normalt förekommande arbete” ska ses över. Vad är det egentligen, och är det andra begrepp som behöver förändras så att vi kan ha en bra ersättning när folk behöver den utan att vi får en dramatisk ökning av kostnaderna? Vi vill inte att folk ska vara sjuka.

Anf. 56 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Tack för svaret, statsministern!

Det är ju också så att regeringen har beordrat Försäkringskassan att göra restriktiva bedömningar för att uppnå ett visst antal dagar som man inte får överskrida när det gäller sjukdagar.

Kan statsministern lova att man tar bort ordern till Försäkringskassan att hålla nere dessa dagar? Det är ju det som gör att det blir så många avslag.

Anf. 57 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag vet inte vad det är för beordring Nooshi Dadgostar talar om. En regering får inte lägga sig i myndighetsbeslut. De enskilda besluten om vem som får och inte får ersättning fattas av myndigheten. Det är enligt lag förbjudet för en regering att lägga sig i detta.

Den översyn som görs syftar, som jag sa, till att se om regelverket behöver förändras. Vi vill fortfarande ha låga sjuktal; ingen mår bra av att gå sjuk länge. Men det ska naturligtvis vara värdigt, och ersättningen ska vara bra när man behöver den.

Avdragsrätten för gåvor till ideella organisationer

Anf. 58 EBBA BUSCH THOR (KD):

Herr talman! År 2012 införde alliansregeringen avdragsrätt för gåvor till ideella organisationer. Det var vi kristdemokrater som drev fram reformen, och den kom att bli en stor succé. Givandet ökade. Till en blygsam kostnad för statskassan kunde organisationer som Röda Korset, Rädda Barnen och Erikshjälpen hjälpa fler människor i utsatta situationer, både här i Sverige och utomlands.

Så många som var tionde svensk utnyttjade avdraget. Plan Sverige och Stockholms Stadsmission har berättat att man fick hela 15 miljoner kronor mer varje år att satsa på livsförändrande insatser för våra medmänniskor. Fler barn i tredje världen fick chansen att gå i skolan. Fler hemlösa kunde få en varm säng att sova i, ett mål mat och en stunds umgänge.

Sverige var det näst sista landet i Europa att införa avdragsrätt för gåvor. Socialdemokraterna har nämligen alltid varit emot det. Det var därför tragiskt men tyvärr inte ett dugg oväntat att ni så fort ni fick chansen under förra mandatperioden såg till att Sverige blev det första landet i Europa att avskaffa avdragsrätten.

Tack vare Kristdemokraternas och Moderaternas budgetreservation kommer skatteavdraget för gåvor nu att återinföras. Avdraget kommer att göra det möjligt för tusentals barn att gå i skolan och för forskning att frodas. Färre kommer att behöva somna hungriga och ensamma. Inte så illa för en servettskiss!

Detta är bra, men det går inte att lita på Socialdemokraterna i denna fråga. De organisationer som kämpar för att göra världen lite bättre behöver tydliga besked och långsiktiga spelregler.

Så till min konkreta fråga: Kan statsministern, här och nu, ge ett löfte om att gåvoavdraget blir kvar den här gången?

Anf. 59 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Återigen – varje gång en budget ska göras får man ta ställning till vilka skatter som ska vara med, vilka som eventuellt ska höjas och vilka som ska sänkas. Man står inte på en frågestund och svarar på exakt hur skatterna ska utformas.

Men jag kan säga så här: Som princip kan man fundera på vad det är för logik i att först sänka skatterna så mycket som det någonsin går, så att vi får mindre möjligheter att hjälpa till med att bygga upp skolorna, sjukvården och äldreomsorgen på ett bättre sätt, och sedan införa ett skatteavdrag för att människor ska betala ur plånboken. Skulle det vara en framgång? Jag tycker inte det.

Vi ska ha en välfärd i Sverige och betala skatter så att vi klarar den och kan utveckla den. Detta ska inte stå och falla med hurvida människor vill öppna plånboken i enskilda fall. Det gör människor ändå, tack och lov. Den ökning som vi har sett under lång tid, även före avdragets tillkomst, är bra – folk vill hjälpa till.

Men grunden för vårt välfärdssamhälle ska naturligtvis betalas via de skatter och andra inkomster som staten, kommunerna och landstingen får. Sedan ska de fördelas så att vi vet att vi har en tillräcklig vård. Detta gäller här hemma men också ute i världen. Sverige är ju ett av de länder som ger mest i bistånd och till biståndsutveckling.

Jag tycker att detta är ett bättre sätt. Det är stabilare, och det är det som är solidaritet. Det är så vi ska fortsätta.

(Applåder)

Anf. 60 EBBA BUSCH THOR (KD):

Herr talman! Här går en tydlig skiljelinje mellan Kristdemokraterna och Socialdemokraterna. Vi menar att solidaritet och medmänsklighet inte kan vara fint, rätt och riktigt bara om det sker via skattsedeln. Det måste också vara bra, och uppmuntras från samhällets sida, att det även sker mellan människor.

Jag undrar om statsministern menar att den grundläggande välfärden i Sverige är hotad på grund av ett gåvoavdrag. Kan man inte göra både och, ha en grundläggande välfärd från staten och ett gåvoavdrag?

Ingen socialdemokratisk regering i EU förutom den svenska har minskat eller tagit bort avdragsgilla gåvor. I Danmark höjde man nu beloppet till närmare 20 000. I Norge är maxbeloppet 40 000. Av 28 EU-medlemsländer är det bara Sverige och Slovakien som i dag inte har denna möjlighet fullt ut.

Är det rimligt att införa ett gåvoavdrag och sedan ta bort det nästa år?

Anf. 61 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det är inte så att välfärdssamhället står och faller med detta. Den huvudsakliga principen är att ett solidariskt välfärdssamhälle ska byggas med skatter och de inkomster som staten och kommunerna får.

Pengar skänks ändå. Jag skänker pengar varje månad. Det gör jag med glädje och stolthet, för jag inser att det är bra för alla de organisationer som gör ett så fint arbete runt om i Sverige och världen. Men jag sitter inte och tänker att jag nog tycker att Ebba Busch Thor ska vara med och betala. Jag gör det själv. Jag tycker att det är rätt.

Det är inte så att gåvorna försvinner om man inte har ett avdrag. Hur avdraget ska se ut framöver blir en framtida diskussion, men min princip är att vi ska bygga ett solidariskt välfärdssamhälle inte på enskilda personers bidragsvilja utan på solidaritet i samhället.

(Applåder)

Det framtida EU-samarbetet

Anf. 62 JAN BJÖRKLUND (L):

Herr talman! Det europeiska samarbetet har skapat fred på vår kontinent, stabila demokratier och den högsta levnadsstandard som människor över huvud taget har upplevt. Men det europeiska samarbetet står inför ett mycket stort vägval under kommande år. Vägvalet kan bero på erfarenheterna under ett antal kriser på senare tid, där EU-samarbetet inte riktigt har lyckats lösa problemen: finanskrisen, terroristhotet och migrationskrisen.

Det finns nu två synsätt i Europa. Det ena är att vi behöver samarbeta mer inom EU och att EU behöver mer muskler för att lösa denna typ av kriser i framtiden. Det andra synsättet är att vi ska rulla tillbaka och samarbeta mindre.

Denna diskussion förs i hela Europa just nu. De stora länderna – Tyskland och Frankrike – och ett antal länder till driver på för att fördjupa samarbetet, och det förs en mycket intressant debatt om hur det ska gå till. Det är ett fåtal länder som sätter sig på bakhasorna: Polen och Ungern, men tyvärr också Sverige. Sverige är inte med på denna fördjupningsdiskussion. Risken är att man hela tiden hamnar mer och mer utanför om man inte deltar när andra länder samarbetar mer.

Jag vet, Stefan Löfven, att vi står på samma sida. Vi hade väl gemensamma presskonferenser en gång i tiden i samband med EMU-omröstningen. Jag vet innerst inne att det bor en Europavän i Stefan Löfvens hjärta. Men varför, Stefan Löfven, bromsar Sverige denna diskussion? Varför ställer vi oss på samma sida som de som inte vill fördjupa EU-samarbetet?

Anf. 63 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Detta med att samarbeta mer behöver nog förtydligas lite. Vi är med i diskussionen om hur vi stärker samarbetet för att bekämpa terrorism och organiserad brottslighet, hur vi stärker vårt försvar och hur vi får till stånd mer forskning, innovation och klimatomställning. Detta har vi hela tiden uttalat. Vi vill att EU ska göra mer och att vi ska göra mer tillsammans.

Sedan är frågan ibland hur mycket EU-institutionerna och respektive medlemsstat ska bestämma. Det är en annan diskussion. Vi är inte lika övertygade om att man per automatik ska överföra beslutsrätt till EU. Man kan göra det i vissa frågor, och det har också skett. Det står i fördraget, så vi vet vilka beslut det gäller.

Det är ingen tvekan om att vi vill ha det här samarbetet. Vi ser EU som en enorm möjlighet för Sverige. Alla som har varit emot EU och en del som för inte så länge sedan till och med tyckte att vi skulle gå ur EU måste nu begripa att detta samarbete faktiskt är A och O för Sveriges välbefinnande och framtid. EU gör dock inte allting rätt. Vi måste också få säga att man inte per automatik måste ha nya EU-byråer om man vill stärka säkerheten i EU.

Jag välkomnar alltså denna diskussion, och vi deltar i den. Jag välkomnar Macrons diskussion även om jag inte alltid delar hans uppfattning att det när vi stärker samarbetet för ökad säkerhet måste innebära att vi ska ha en europeisk byrå för att klara det. Just den delen, hur det ska gå till, återstår att se.

Men att EU ska samarbeta mer för vår säkerhet och vår framgång, för innovation och export och naturligtvis för att klara klimatet är vi helt införstådda med. Det innebär dock inte per automatik att mer beslutsmyndighet ska flyttas till Bryssel.

Anf. 64 JAN BJÖRKLUND (L):

Herr talman! Statsministern förhåller sig som något slags neutral kommentator. Han välkomnar diskussioner, säger han. Men säg något i diskussionen själv! Sverige har en åsikt i detta.

Statsministern säger att vi inte med automatik ska flytta över makt till Bryssel. Nej, det är väl ingen som har påstått att det skulle ske med automatik. Ska vi kunna lösa klimatproblemen krävs mer beslutsmyndighet i Europa. Ska vi kunna bekämpa terrorismen behövs mer beslutsmyndighet i Europa.

Sverige säger nu nej till att delta i finanspakten, finansregelverket som är en erfarenhet av finanskrisen. Sverige säger nej till att delta i bankunionen för att stabilisera bankväsendet i Europa. Sverige ställer sig utanför eurosamarbetet. Sverige har sagt nej till åklagarsamarbetet för att bekämpa korruption och terrorism. Sverige säger nej till en gemensam koldioxidskatt i Europa, och Sverige säger nej till det försvarssamarbete som president Macron föreslår.

Vi kan säga att vi välkomnar diskussioner. Men vi säger ju nej i diskussionerna! Sverige säger nej, nej, nej. Vi deltar i diskussioner och säger nej.

Problemet är bara att de här samarbetena nu kommer att byggas upp och bli verklighet. Jag och Liberalerna vill att Sverige ska vara med på planen och spela i matchen, inte flytta sig längre och längre upp på läktaren och käka varmkorv.

Anf. 65 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):
Herr talman! Jag gillar varmkorv ...

Prot. 2018/19:65
14 mars

(JAN BJÖRKLUND (L): Jag visste ju det.)
(Applåder)

Statsministerns
frågestund

... men det äter vi inte i det här sammanhanget, Björklund. Det är en felaktig bild. Sverige leder faktiskt klimatkussionen i EU. Vi är precis i framkant. Det är vi som pratar om vad vi behöver göra inom ramen för samarbetet för att hela världen ska klara det mål som är uppsatt. Vi är med i ledningen i den diskussionen.

Vi deltar fullt ut i diskussionen om försvarssamarbete. Vi är däremot väldigt vaksamma på att försvarssamarbetet och det försvarsindustriella samarbetet inte får innebära att försvarsindustrier bara finns i Frankrike, Tyskland och några andra stora länder, utan det ska finnas i Sverige också. Därför är vi naturligtvis varsamma i den diskussionen.

Vad gäller bankunionen pågår en utredning. Det vet Björklund. Vi vet inte hur den slutar.

Gå gärna på offensiven, Björklund, men vi får hålla oss lite mer till fakta.

Ett hållbart resande i Europa

Anf. 66 MARLENE BURWICK (S):

Herr talman! Klimatkrisen är kanske mänsklighetens svåraste utmaning. Det kommer att krävas stora ansträngningar från alla delar av samhället. Något som är oerhört avgörande är att investera i ett hållbart resande. Vi behöver få över mer persontrafik och godstrafik på tåg.

Som Uppsalabo ser jag tydligt att järnvägen är något av en livsnerv för Uppsala. Det handlar om kommunikationen till Stockholm, övriga Sverige och ut i Europa. Jag är därför oerhört glad över beskedet förra mandatperioden om fyrspar och bättre förbindelse mellan Uppsala och Stockholm.

Men klimatfrågan är global. Vi behöver också se över möjligheterna till hållbara resor i ett större perspektiv. Jag vill fråga: Hur ser statsministern på möjligheten till ett hållbart resande i Europa?

Anf. 67 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Detta är en av de viktigare frågorna. Hur ser vi till att nå de klimatmål som vi har bestämt oss för? Det måste vi ju göra. Där är personresor och godstransporter avgörande. Vi måste flytta över så mycket vi kan från väg till järnväg, men vägarna kommer att finansieras kvar, och vi behöver ha lastbilstransporter i framtiden. Då måste det vara betydligt renare bilar.

Vi gör nu en enorm satsning och investering i järnväg. Vi gör det både i form av nyinvesteringar och i form av underhåll. Så ska vi fortsätta, för det är detta som ger oss möjlighet. De tre nya stambanor för höghastighet som vi har talat om kommer att knyta ihop Sverige med övriga Europa och ge oss ännu bättre möjligheter. Därför vill vi också se över möjligheten att förenkla biljettsystemet, så att det blir enklare att ta tåget ned till kontinenten om det passar.

Det finns alltså en hel del att göra här. Det arbetet är igång, och det tänker vi fortsätta med. Vi ska leva upp till klimatmålen.

Hållbarhetskrav vid offentlig upphandling i byggsektorn

Anf. 68 MARIA GARDFJELL (MP):

Herr talman! Statsministern! Frågan om klimatsmart, hållbar konsumtion engagerar. I förra veckan träffade jag elever på Rosendalsgymnasiet i Uppsala. De tyckte att vi vuxna måste ta ett större klimatansvar nu.

Den offentliga sektorns konsumtion orsakar faktiskt 40 procent av koldioxidutsläppen från konsumtion i Sverige. Den största branschen som levererar till offentlig sektor är byggbranschen.

Agenda 2030-delegationen skrev på DN Debatt i måndags att det ställs för lite krav i upphandlingen. Då har jag en fråga till statsministern: Tror statsministern att vi kan få mer klimatresultat genom att adressera offentlig upphandling och speciellt byggbranschen tydligare?

Anf. 69 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Ja, det tror jag definitivt att vi kan. Jag är glad över att vi såg till att få till stånd en upphandlingsmyndighet. Det handlar inte bara om klimatmålen utan också om andra aspekter av upphandlingar där vi kan göra betydligt bättre ifrån oss. Men just miljö- och klimatperspektivet är viktigt, och därför har Upphandlingsmyndigheten detta i uppdrag. Det finns ett stöd för upphandling, inte minst när det gäller byggentreprenader. Det är ett av de tre prioriterade områden som myndigheten arbetar med.

Dessutom har man fått ett särskilt uppdrag att också arbeta för en mer miljöanpassad transportsektor, som ju är en annan miljöbov. Det arbetet pågår. Det måste pågå. Det är ett sätt att implementera och se till att de miljömålsättningar vi har faktiskt kan uppnås.

Regeringens migrationspolitik

Anf. 70 MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Herr talman! Runt om i Sverige vittnar man om en helt ohållbar situation för de unga vuxna som har fått stanna här till följd av gymnasielagen, som de rödgröna drev igenom. De drabbas av hemlöshet och utnyttjas av kriminella gäng. Socialdemokraternas egna kommunalråd larmar om att regeringen inte har tänkt på konsekvenserna. Tyvärr är detta bara ännu ett exempel på en misslyckad integrationspolitik. Det måste vara slut på det nu!

Vi moderater är beredda att vara med och ta ansvar för en stram och hållbar migrationspolitik, men då måste en rad frågor upp på bordet. Det handlar om anhöriginvandring, uppvärdering av medborgarskap, kvalificering i i välfärden och ett fungerande återvändande.

Det besked som hittills har kommit från regeringen är att man bara är beredd att titta på ett fåtal frågor som endast syftar till att göra migrationspolitiken mer generös. Det är inte att ta ansvar. Varför är regeringen inte beredd att ta det bredare ansvaret?

Anf. 71 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jo, det är precis det vi är. Först och främst har vi under förra mandatperioden sett till att ändra reglerna så att det var betydligt färre som sökte asyl i Sverige än det var med de gamla reglerna i början av mandatperioden. Det är viktigt att vi ser till att hålla en nivå som gör att alla EU:s länder faktiskt tar sitt ansvar. Sverige kan inte ta det ansvaret ensamt.

Nu pågår diskussion om de sju direktiv som på EU-nivå ska reglera att vi får en någorlunda sammanhållen migrationspolitik. Det kommer att vara bra för Sverige. Det kommer att tjäna Sverige. Därför ska vi se till att vara delaktiga i det arbetet. Vi ska söka så bred delaktighet som möjligt för att det ska bli bra.

Sedan är det integrationsarbetet. Där har vi nu en överenskommelse med Centerpartiet och Liberalerna. Vi har varit väldigt tydliga med hur integrationsarbetet ska stärkas, alltifrån skolorna till möjligheterna att komma ut i arbete liksom samhällsorientering med mera.

Rumänska socialdemokraters respekt för EU-fördragets värderingar

Anf. 72 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr talman! År 2016 började Rumäniens socialdemokrater att driva igenom lagförslag som i praktiken legaliserar korruption och ger regeringen rätt att sparka domare. Reformen är sannolikt relaterad till att socialdemokraternas ordförande personligen är misstänkt för enorma bedrägerier mot EU:s budget. Han har också blivit dömd till ett års fängelse för valfusk år 2015 och ytterligare tre och ett halvt års fängelse i ett annat korruptionsmål förra året. Efter detta sparkades chefen för den särskilda korruptionsåklagaren i landet.

När dokument om härvan läckte ut svarade socialdemokraterna med att hota journalister som skriver om fallet med ett par hundra miljoner kronor i böter enligt EU:s dataskyddsförordning. Senast i förra veckan försökte socialdemokraterna förbjuda oppositionspartier att delta i EP-valet.

Jag vill därför fråga statsministern varför han anser att hans rumänska partikamrater fortfarande ligger i linje med artikel 2 i fördraget och unionens värderingar.

Anf. 73 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Nej, det ska jag vara väldigt tydlig med. Vi accepterar ingen som helst korruption, inte ens något i närheten av det. Jag kan inte ta ansvar för vad som sker i ett annat land, hur de reglerna ser ut och hur de efterföljs. Men principen är vi väldigt tydliga med just i fråga om det partiet. Vi tänker inte lägga några fingrar emellan och vara försiktiga i någon del bara för att det råkar vara ett parti som har samma namn som vårt. Korruption och allt som har med det att göra ska bekämpas. Därför står vi upp för det arbete som kommissionen gör i de länder där det är problem med detta. Alla länder ska nämligen leva upp till våra grundläggande värderingar, oavsett vilken regering som sitter i landet. Det finns ingen som helst tvekan om var vi står när det gäller korruption.

Anf. 74 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Den 11 februari träffade statsministern Indiens försvarsminister. Sveriges försvarsminister undertecknade sedan ett säkerhets- skyddsavtal mellan våra länder. Det planerades också för försäljning av över 100 JAS-plan till Indien. Och Sverige har sedan tidigare sålt vapen både till Indien och till Pakistan. De länderna är dessutom två av åtta kärnvapenstater i världen. År 2018 fanns båda med på den topp-5-lista över länder som Sverige exporterade mest vapen till.

För en tid sedan blossade den långvariga konflikten mellan Indien och Pakistan om området Kashmir upp. Stridsflygplan på båda sidor blev nedskjutna, troligtvis med hjälp av det svenska vapensystemet Erieye, som sålts till Pakistan.

Min fråga är om statsministern anser att det finns risk för ett kärnvapenkrig och hur statsministern ser på att vi exporterar vapen till två kärnvapenmakter som är i konflikt med varandra.

Anf. 75 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! När det gäller vapenexporten har vi precis antagit ett nytt regelverk för hur det ska gå till – i bred överenskommelse. Det regelverket ska följas. Vad det sedan får för konsekvenser för de enskilda affärerna vet inte jag. Det kan inte jag stå här och säga.

Vi har ett viktigt och bra samarbete med Indien. Den konflikt som vi nu har fått följa är allvarlig i sig. Det är ingen tvekan om det. Vad jag förstår har man ändå fått ned graden av allvar i detta, och man för en dialog. Vi måste naturligtvis utgå från att det slutar på ett sådant sätt.

Vad jag tycker om kärnvapen är ingen hemlighet. Jag menar att vi måste se till att börja nedrusta allmänt sett i världen. Det gäller naturligtvis också kärnvapen.

Ordningen i skolan och det ökade antalet anmälningar mot lärare

Anf. 76 JIMMY LOORD (KD):

Herr talman! Nu i veckan hamnade min hemkommun i riksmidiernas strålkastarljus. Orsaken kunde ha varit trevligare.

En kvinnlig lärare på en skola i kommunen skulle samla in elevernas mobiltelefoner. En elev blir provocerad och kallar henne för hora. En manlig lärare hör vad som händer och eskorterar pojken ut ur klassrummet. Därefter anmäler 15-åringen och hans föräldrar den manlige läraren för ofredande.

Antalet elever som anmäler lärare har kraftigt ökat de senaste åren. Det gör att vi riskerar att få lärare som är både rädda och osäkra, vilket leder till att det blir svårt att upprätthålla ordning och en god undervisningsmiljö. Denna utveckling är förstas en nationell angelägenhet. Jag undrar därför: Hur allvarligt ser statsministern på utvecklingen, och vilka åtgärder vill statsministern vidta för att stärka lärarna i deras uppdrag och för att åter bringa ordning i skolan?

Anf. 77 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! En av de bärande delarna i skolpolitiken måste vara just ordning och studiero. Det är själva grundförutsättningen. Det är inte minst viktigt för de barn som behöver mer stöd och som kanske har svårare att ta till sig kunskap. Detta är alltså grunden. Det är därför som jag och regeringen har uttalat att vi vill vända på ordningen när det gäller mobilförbud. Man ska utgå från att mobilerna inte är på, men lärare eller rektorer kan besluta att det är okej i undervisningssyfte om de tycker så.

Sedan gäller det detta med ofredande och läraren som blev anmäld. Nej, jag menar att lärarna ska ha de regler och det stöd från samhället som de behöver för att upprätthålla ordning och studiero. Jag kan inte regelverket i detalj, men jag är helt överens med ansvarigt statsråd, Anna Ekström, om att det är viktigt för oss att vi visar detta. Behöver det ändras regler i någon del får vi göra det. Jag vet inte exakt vad det skulle vara, men lärarna ska ha vårt stöd för att upprätthålla studiero. Annars kommer inte eleverna att lära sig någonting.

Kvinnors trygghet på arbetsmarknaden

Anf. 78 AYLIN FAZELIAN (S):

Herr talman! I en ny mätning av Världsbanken rankas Sverige som ett av sex länder att inspireras av när det kommer till jämställdhet på arbetsmarknaden. Samtidigt vet vi att vi har en lång väg kvar.

I den revolution som inleddes för ett år sedan under namnet metoo vittnade hundratusentals kvinnor om sexuella övergrepp och trakasserier, många gånger utförda på arbetsplatsen. I Sverige tog revolutionen sig unika uttryck genom yrkes- och sektorsvisa uppror, som visade på kvinnors utsatthet på arbetsmarknaden och en särskild utsatthet för kvinnor som arbetar under otrygga anställningsformer.

Min fråga till statsministern är därför: Vilka åtgärder avser statsministern att vidta för att öka kvinnors trygghet på arbetsmarknaden?

Anf. 79 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det är en mycket viktig fråga. Jag är stolt över att leda en av världens första feministiska regeringar. Sverige framhålls ofta som föredöme på detta område. Men det är precis som sägs här: Vi har långt kvar. Inte minst visar metoo-upproret att det pågår alldeles för mycket. Den mängd som vi fick rapporter om tror jag skakade ganska många.

Vi har sedan tidigare en långsiktig strategi vad gäller mäns våld mot kvinnor. Den innefattar naturligtvis också sexuella trakasserier och det som kvinnor råkar ut för. När det gäller arbetsplatserna tror jag att parternas arbete och parternas samarbete mot sexuella trakasserier är helt avgörande. Där kan man också ha stöd av arbetsmiljölager, arbetsmiljöövtal, inspektioner och vad det nu kan vara. Men därutöver behöver vi mycket mer. Det behövs en debatt i samhället om hur sjutton vi uppträder mot varandra, framför allt hur män uppträder mot kvinnor. Det finns en rad saker på gång, och detta ska fortsätta.

Anf. 80 JOHANNA RANTSI (M):

Herr talman! I tisdags skrev Skolverket att lärarbehörigheten minskar i landets grundskolor. Det gör den från redan väldigt låga nivåer. Lärarbristen är ett stort problem, och kompetensförsörjningen behöver tas på allvar.

Slaget om lärarna slår ekonomiskt mot landets kommuner och fristående huvudmän när de snabbt har pressat upp lärarlöner och personalkostnader. Jag ser som lärare och politiker hur skolhuvudmän bjuder över varandra i fråga om löner i slaget om behöriga lärare. Det riskerar att försämra likvärdigheten i våra skolor.

Att lärarbehörigheten minskar i grundskolan är skrämmande. Utvecklingen går åt fel håll. Stefan Löfvens regering borde ha agerat tidigare. Därför vill jag fråga statsministern: Vilka åtgärder tänker statsministern nu vidta för att stoppa den negativa utvecklingen i fråga om lärarbehörigheten i grundskolan?

Anf. 81 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Vi fick börja den förra perioden med att se till att öka antalet platser på lärarutbildningarna liksom på sjuksköterskeutbildningarna. Det hade nämligen under lång tid utbildats alldeles för få, och då blir det underskott.

Det är några saker som måste till. Det handlar om fler utbildningsplatser och om en ännu bättre utbildning så att kvaliteten höjs och så att det blir mer attraktivt att bli lärare. Men det handlar också om att de som har en akademisk examen men inte en pedagogisk examen ska få en sådan så snabbt som möjligt. Vi ser redan nu att det kommer ut ingenjörer i skolorna som tjänstgör på bra sätt.

Sedan måste naturligtvis kommunernas resurser öka. Det har de gjort under hela den förra mandatperioden. Tyvärr fick vi nu en annan budget som gör att resurserna till kommunerna minskar, men vi får rätta till det när vi lägger fram vår budget. Dessutom måste villkoren för lärarna bli bättre. Det handlar om deras löner – vi har ökat lönerna – och om möjligheten att få hjälp av exempelvis lärarassistenter.

Regeringens bostadspolitik

Anf. 82 ROGER HEDLUND (SD):

Herr talman! Statsministern! Boverkets senaste rapport pekade på ett behov av att bygga 93 000 bostäder per år för att komma i balans på bostadsmarknaden. Samtidigt påbörjades det under 2018 55 000 bostäder. Det här ska ställas i relation till regeringens migrationspolitik, där det under 2018 beviljades 133 000 uppehållstillstånd. Bostadsbyggandet går alltså kraftigt i otakt med befolkningsökningen i Sverige.

Detta föranleder mig att ställa frågan till statsministern: Genomför regeringen någon som helst konsekvensanalys av sin förda politik?

Anf. 83 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! En är denna: Om man inför ett investeringsstöd byggs det mer. Det hade den förra socialdemokratiska regeringen i början på 2000-talet infört, och det togs bort av den efterföljande borgerliga regeringen. Då sjönk byggandet. Vi införde det igen – då ökade byggandet.

Nu har Sverigedemokraterna varit med och godkänt en budget där man vill ta bort just detta investeringsstöd. Att å ena sidan stå och bekymra sig över att vi har bostadsbrist – vilket vi har, och det är allvarligt – och å andra sidan godkänna och rösta för en budget där stödet för att bygga fler hyreslägenheter till rimliga hyror för fler människor röstas bort är väldigt ologiskt, är jag rädd.

Vi ska se till att föra tillbaka stödet, för vi behöver bygga mycket mer bostäder. Vi har nu en stor möjlighet i landet att under lång tid bygga många bostäder. Kan vi komma överens i politiken och med branschen och andra aktörer ska vi se till att få snurr på byggandet!

(Applåder)

Fängslandet av Nasrin Sotoudeh och regeringens agerande

Anf. 84 AMINEH KAKABAVEH (V):

Herr talman! I samband med firandet av 40-årsdagen av den islamiska revolutionen i Iran uppvaktade den svenska regeringen iranska ambassaden. Samma islamistiska revolution innebar införandet av sharialagar som tillämpas i Nasrin Sotoudehs fall. Hon döms till 148 piskrapp och 38 års fängelse endast på grund av att hon företrätt kvinnor som inte respekterar den islamiska regeringens sharialagar, till exempel om tvångsloja och könsapartheid. Nasrin Sotoudeh är advokat och människorättsaktivist och företräder kvinnor som har levt där i 40 år.

Min fråga till statsministern är: Kommer regeringen att göra ett nytt besök eller kalla upp den iranska ambassadören för att ge regeringens syn på Nasrin Sotoudehs straff och kräva frigivning av henne och hennes med-systrar?

Anf. 85 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Huruvida ambassadören kommer att kallas upp eller inte avgör Utrikesdepartementet.

Det är ingen tvekan om var vi står vad gäller mänskliga rättigheter, oavsett vilket land vi pratar om. Vi försöker att ha en dialog och en så bra relation som det går med alla länder, eftersom det är det enda sättet att sist och slutligen nå fram med ett budskap. Men vi tvekar aldrig att föra fram det budskap som ska föras fram mot dödsstraff och naturligtvis för kvinnors och andras rättigheter. Detta budskap för vi konstant fram på det bästa sätt vi kan komma på, just för att vi ska stå upp för mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet, oavsett vem vi träffar och när vi träffar dem.

Det råder alltså ingen tvekan: Oavsett om man har en bra relation med ett land eller inte tvekar Sverige aldrig om att föra fram budskapet.

Anf. 86 BJÖRN PETERSSON (S):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern kring vad som görs för att alla ska få komma hem från arbetet.

Jag är själv i det närmaste uppväxt i byggbranschen. Mina bröder, min far och hans far före honom verkar på olika sätt i byggbranschen liksom många av mina närmaste vänner, och vi ser en hemsk utveckling. Året har börjat med ett par riktigt mörka månader. Alltför många, inte minst i byggbranschen, har omkommit på jobbet.

Min fråga till statsministern är: Vad avser statsministern och regeringen att göra för att förhindra ytterligare dödsfall i arbetet?

Anf. 87 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Trots att vi, sett under en lång period, har fått ned antalet dödsfall är ett dödsfall ett för mycket. Om det som vi har upplevt under början av året håller i sig ser vi dessvärre nu en ökning. Vi kan inte acceptera någonting annat än en nollvision på det här området. Du ska naturligtvis kunna komma hem från jobbet.

Det är några saker som måste på plats, och där fick vi börja om under den förra mandatperioden. Den forskning som den förutvarande borgerliga regeringen hade tagit bort har vi tillfört igen, för det är oerhört viktigt att vi forskar på området för att lära oss så mycket som möjligt och implementera så mycket kunskap som möjligt.

Vi har tillfört rejält med resurser till Arbetsmiljöverket så att vi har ungefär 100 inspektörer därutöver. Men det gäller även andra områden. Hur motverkar vi svartarbete så att inte människor utnyttjas på en helt svart arbetsmarknad? Där finns ju dessvärre inga regler alls.

Här vill det alltså till ett brett arbete, inte minst tillsammans med parterna, för att stoppa dödsolyckorna.

Utlokalisering och samordning av myndigheter

Anf. 88 VIKTOR WÄRNICK (M):

Herr talman! Länen norr om Dalälven behövs för att hela Sverige ska fungera. Det kan inte nog upprepas i denna kammare, och därför ser vid en första anblick regeringens politik vad gäller utlokalisering av myndigheter från storstäderna till resten av landet relativt tilltalande ut.

Verkligheten är dock en annan. Ett högaktuellt fall är kronofogdekontoret i Hudiksvalls kommun i mitt hemlän Gävleborg som nu lägger ned på oklara grunder. Det är ett välfungerande kontor och en viktig arbetsgivare i Hälsingland. Detta kan regeringen göra något åt, men tyvärr sitter man med armarna i kors.

Därför vill jag fråga statsministern om regeringens politik verkligen innebär att det bara är Stockholmsmyndigheterna som ska flyttas ut i landet, medan man accepterar att de som redan finns på plats utanför storstäderna centraliseras. Vad har statsministern att säga till alla de anställda och hälsingar som riskerar att förlora sitt kronofogdekontor i Hudiksvall?

Anf. 89 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det är naturligtvis riktigt att hela landet inte bara ska leva utan också ska kunna växa och utvecklas, och det är därför som vi ska ha fler myndigheter och servicekontor runt om i Sverige. Därför var det så tragiskt att Moderaternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas budget gick igenom med en dramatisk minskning av resurserna till Arbetsförmedlingen, vilket också kommer att innebära att antalet arbetstillfällen runt om i landet, även norr om Dalälven, försvinner.

Förra fredagen, alltså för en knapp vecka sedan, hade jag tillsammans med civilministern en träff just med ett antal myndighetschefer. Jag tror att det var elva chefer som var på plats för att diskutera hur vi kan hjälpas åt för att se till att den statliga närvaron ska finnas runt om i landet och hur vi kan samordna olika myndigheter.

Servicekontor är ett sådant exempel på statlig närvaro. Där kan flera myndigheter ingå i ett och samma kontor så att invånarna får tillgång till service. Man kan även göra på andra sätt, och där är naturligtvis vår uppmaning till myndigheterna att tänka igenom om det går att samordna på något sätt så att servicen är kvar innan man fattar dramatiska beslut.

Åtgärder för en minskning av antalet korta bilresor

Anf. 90 ELIN GUSTAFSSON (S):

Herr talman! Statsministern! Jag har fått in en fråga från webbsidan Alla väljare. Det är ett samarbete med tidningen 8 sidor, som vänder sig till personer som av olika anledningar behöver få nyheter på lätt svenska.

Frågan är ställd av en kille som heter Javeed Javeedan. Han är 24 år och bor i Alingsås. Javeed skriver: Som vi vet är nästan hälften av alla bilresor i Sverige kortare än 5 kilometer. Varför säger regeringen inte att de som kör så kort bör cykla eller gå i stället? Om vi minskar dessa resor minskar vi hälften av dödligheten och sparar mycket bränsle. Det är bra för klimatet, och människor som börjar röra på sig i stället för att åka bil får bättre hälsa.

Regeringen har ju mål om att Sverige ska bli det första fossilfria välfärdslandet och klara en grön, hållbar omställning. Därför undrar jag hur statsministern ser på Javeeds fråga.

Anf. 91 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Hur vi ställer om klimatet så att vi kan se våra barn och barnbarn i ögonen är ett grundfundament i politiken, och det görs på många olika sätt. Vi har ett gemensamt klimatramverk med målsättningar om hur vi ska ta oss fram på de olika områdena.

Jag kommer däremot inte att säga till folk att de ska ta sig fram mellan punkt A och punkt B på ett visst sätt. Det får de välja. Men om de väljer bilen ska det naturligtvis vara en ren bil, det vill säga en bil som inte släpper ut CO₂ utan i stället drivs av el eller något annat. Vi har därför infört bonus–malus-systemet som gör det lättare att välja ett grönt alternativ.

Jag tror faktiskt att stödet till elcyklarna har hjälpt till så att fler tar cykeln än bilen på korta sträckor. Men man ska själv få välja hur man ska resa.

(Applåder)

Anf. 92 LARS BECKMAN (M):

Herr talman! Först vill jag välkomna statsministern att gå med i Riksdagens bilnätverk – med tanke på föregående fråga.

Herr talman! Det finns ett samhällskontrakt mellan staten och svenska folket. I det samhällskontraktet ingår att staten ska garantera att kärnverksamheten fungerar. Det handlar om att det ska gå att köra bil efter våra vägar oavsett väderlek. Det handlar om att få vård i tid om du har en allvarlig sjukdom. Det handlar om att ditt barn ska få en bra skolgång. Det handlar om att inbrott ska klaras upp av polisen. Det handlar om att dina föräldrar ska få en värdig äldreomsorg.

Den här regeringen tänker införa ett friår, det vill säga betala vuxna människor för att vara lediga på andras bekostnad. Det är en reform som kan kosta mellan 1 och 10 miljarder. Många skulle kalla det en ren siestapolitik.

Det finns många samhällsproblem i Sverige, men att vuxna människor ska vara lediga på andras bekostnad för att gå kurser i flugfiske är inte rimligt.

Hur skapar friår bättre välfärd i Sverige?

Anf. 93 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det är en felaktig beskrivning, och det är inte vad det är fråga om.

Friår ska vara en möjlighet för människor att inte vara lediga utan att få prova på något annat under ett år, kanske utvecklas, kanske hitta ett annat arbete. Vad vet jag? Det är den typen av verksamhet vi pratar om.

Jag tror att vi behöver mer av omställningsverksamhet på svensk arbetsmarknad. Om man får möjlighet att ställa om tror jag att fler faktiskt orkar arbeta längre. Det är den frågan som ska prövas.

Det är klart att det inte blir lättare att upprätthålla alla de saker som Lars Beckman räknar upp om man bara koncentrerar sig på att sänka skatter. Då blir det svårt. Det blir mindre pengar att röra sig med, och då blir det mindre pengar till polisen, skolan och så vidare. Har man det som utgångspunkt blir det svårt att också förklara för människor att de per automatik ska få bättre service.

(Applåder)

Statsministerns frågestund var härmed avslutad.

§ 7 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2018/19:73 Extra ändringsbudget för 2019 – Sänkt mervärdesskatt på elektroniska publikationer

Skrivelse

2018/19:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2018

Motioner
med anledning av prop. 2018/19:47 Samlad struktur för tillhandahållande
av lokal statlig service
2018/19:3033 av Matheus Enholm m.fl. (SD)

Prot. 2018/19:65
14 mars
-----

med anledning av skr. 2018/19:52 Riksrevisionens rapport om Lands-
bygdsprogrammet 2014–2020
2018/19:3031 av Staffan Eklöf m.fl. (SD)
2018/19:3032 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M)
2018/19:3034 av Kristina Yngwe m.fl. (C)
2018/19:3035 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD)

§ 8 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 13 mars

2018/19:133 Lantmäteriernas funktion

av *Lotta Olsson* (M)
till statsrådet Per Bolund (MP)

§ 9 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 13 mars

2018/19:386 Domen mot människorättsjuristen Nasrin Sotoudeh

av *Boriana Åberg* (M)
till utrikesminister Margot Wallström (S)

2018/19:387 Statslösa svenska barn

av *Robert Hannah* (L)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:388 Kontroller och resultatredovisning av bistånd

av *Markus Wiechel* (SD)
till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2018/19:389 Information till skolungdomar om islamismens brott mot mänskligheten

av *Robert Hannah* (L)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2018/19:390 Systembolaget och gårdsförsäljning

av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2018/19:391 Terapi som ska bota hbtq-personer

av *Robert Hannah* (L)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:392 Säkerhetsskandaler

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2018/19:393 Fritt skolval

av *Johanna Rantsi* (M)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2018/19:394 Moms på vårdpersonal

av *Kjell Jansson* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2018/19:395 Skattemedel till konst för maskar, skalbaggar och svampar

av *Björn Söder* (SD)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2018/19:396 IS-återvändare

av *Margareta Cederfelt* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2018/19:397 Översynskonferensen för NPT

av *Hans Wallmark* (M)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2018/19:398 Maktväxling i Venezuela

av *Hans Wallmark* (M)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2018/19:399 Venezuela

av *Hans Wallmark* (M)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2018/19:400 Misstänkt korruption inom biståndsverksamhet

av *Magdalena Schröder* (M)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2018/19:401 Bristen på rastplatser för tung trafik

av *Thomas Morell* (SD)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2018/19:402 Situationen i Kamerun

av *Håkan Svenneling* (V)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2018/19:403 Medborgarskapets betydelse vid barnäktenskap i utlandet

av *Mikael Eskilandersson* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:404 Företagande och konsumentmakt i parallella samhällen

av *Mikael Eskilandersson* (SD)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2018/19:405 Regelverket för skatterabatt till serverhallar

av *Niels Paarup-Petersen* (C)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 13 mars

2018/19:300 Ursprungsmärkning av kött

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2018/19:324 Säkerhetsbristerna hos Svenska kraftnät

av *Hans Wallmark* (M)

till statsminister Stefan Löfven (S)

2018/19:336 Datainspektionen och GDPR

av *Anders Hansson* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:329 Farleds- och lotsavgifter

av *Anders Hansson* (M)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2018/19:330 Fullbelagda häkten

av *Anders Hansson* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:340 Myndigheters konsekvensanalyser

av *Anders Hansson* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2018/19:335 Lagring av trafikunderrättelseuppgifter

av *Anders Hansson* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:331 Straffrabatt för unga

av *Louise Meijer* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:337 Arbetsmiljön inom äldreomsorgen

av *Saila Quicklund* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2018/19:332 Tiggeri

av *Lars Beckman* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:334 Däckbyte

av *Lars Beckman* (M)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2018/19:333 Hamnarbetarförbundets strejkvarsel

av *David Josefsson* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2018/19:341 Brevlådeföretag

av *Tony Haddou* (V)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2018/19:339 Retroaktiva straff för IS-återvändare

av *Markus Wiechel* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2018/19:342 Symbolpolitik för svenska intressen

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Ann Linde (S)

2018/19:343 Tillgänglighet och digital vård

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2018/19:346 Nätläkare

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2018/19:344 Läkarutbildning och barncancer

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2018/19:345 Nationell utbildning i barnonkologisk vård för sjuksköterskor

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2018/19:347 Kriminella angrepp mot friluftsvksamheter

av *Kjell-Arne Ottosson* (KD)
till statsrådet *Mikael Damberg* (S)

2018/19:348 Barns övergång från förskola till förskoleklass samt sarskolan

av *Roger Haddad* (L)
till utbildningsminister *Anna Ekström* (S)

2018/19:349 Utbildning för statsanställda för att stärka antikorrup-tionsarbetet

av *Per-Arne Håkansson* (S)
till statsrådet *Ardalan Shekarabi* (S)

2018/19:350 Migrationsverkets hantering av utvisningsbeslut

av *Maria Malmer Stenergard* (M)
till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2018/19:351 Beskattning av husbilar

av *Thomas Morell* (SD)
till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2018/19:352 Jämlik cancervård för alla

av *Karin Rågsjö* (V)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2018/19:353 Vargstammen

av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet *Jennie Nilsson* (S)

2018/19:354 Allt högre bensinskatt

av *Sten Bergheden* (M)
till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2018/19:355 Höga elpriser för pensionärer

av *Sten Bergheden* (M)
till statsrådet *Annika Strandhäll* (S)

2018/19:356 Behandlingsbegränsningar

av *Jakob Forssmed* (KD)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2018/19:364 AP-fonderna och vd-lönerna

av *Ulla Andersson* (V)
till statsrådet *Per Bolund* (MP)

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 15.02.

Prot. 2018/19:65
14 mars

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.35 och
av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om ny riksdagsledamot.....	1
§ 2 Avsägelse.....	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	2
§ 5 Stöd till personer med funktionsnedsättning	2
Socialutskottets betänkande 2018/19:SoU12	2
Anf. 1 MIKAEL DAHLQVIST (S)	2
Anf. 2 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD).....	4
Anf. 3 SOFIA NILSSON (C).....	6
Anf. 4 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	8
Anf. 5 SOFIA NILSSON (C) replik.....	8
Anf. 6 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	8
Anf. 7 SOFIA NILSSON (C) replik.....	9
Anf. 8 TREDJE VICE TALMANNEN	9
Anf. 9 MAJ KARLSSON (V)	9
Anf. 10 SOFIA NILSSON (C) replik.....	10
Anf. 11 MAJ KARLSSON (V) replik.....	11
Anf. 12 SOFIA NILSSON (C) replik.....	11
Anf. 13 MAJ KARLSSON (V) replik.....	11
Anf. 14 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	11
Anf. 15 MAJ KARLSSON (V) replik.....	12
Anf. 16 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	12
Anf. 17 MAJ KARLSSON (V) replik.....	12
Anf. 18 PIA STEENSLAND (KD)	12
Anf. 19 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	15
Anf. 20 PIA STEENSLAND (KD) replik	15
Anf. 21 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	15
Anf. 22 PIA STEENSLAND (KD) replik.....	16
Anf. 23 LINA NORDQUIST (L).....	16
Anf. 24 PIA STEENSLAND (KD) replik.....	17
Anf. 25 LINA NORDQUIST (L) replik.....	18
Anf. 26 PIA STEENSLAND (KD) replik.....	18
Anf. 27 LINA NORDQUIST (L) replik.....	18
Anf. 28 MAJ KARLSSON (V) replik.....	19
Anf. 29 LINA NORDQUIST (L) replik.....	19
Anf. 30 MAJ KARLSSON (V) replik.....	19
Anf. 31 LINA NORDQUIST (L) replik.....	20
Anf. 32 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD) replik.....	20
Anf. 33 LINA NORDQUIST (L) replik.....	20
Anf. 34 CARINA STÅHL HERRSTEDT (SD) replik.....	21
Anf. 35 LINA NORDQUIST (L) replik.....	21
Anf. 36 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP).....	21
Anf. 37 PIA STEENSLAND (KD) replik.....	23
Anf. 38 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik	23
Anf. 39 PIA STEENSLAND (KD) replik	23
Anf. 40 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP) replik	24
Anf. 41 ULRIKA HEINDORFF (M)	24

(Beslut skulle fattas den 27 mars.).....	25	Prot. 2018/19:65
Ajournering.....	25	14 mars
Återupptaget sammanträde.....	26	-----
§ 6 Statsministerns frågestund.....	26	
<i>Framtida skattesänkningar.....</i>	<i>26</i>	
Anf. 42 ELISABETH SVANTESSON (M).....	26	
Anf. 43 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	26	
Anf. 44 ELISABETH SVANTESSON (M).....	26	
Anf. 45 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	27	
<i>Indraget medborgarskap för IS-återvändare.....</i>	<i>27</i>	
Anf. 46 MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD).....	27	
Anf. 47 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	27	
Anf. 48 MATTIAS KARLSSON i Norrhult (SD).....	28	
Anf. 49 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	28	
<i>LO:s kampanj inför valet till Europaparlamentet.....</i>	<i>28</i>	
Anf. 50 ANNIE LÖÖF (C).....	28	
Anf. 51 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	29	
Anf. 52 ANNIE LÖÖF (C).....	29	
Anf. 53 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	30	
<i>Regeringens sjukförsäkringspolitik.....</i>	<i>30</i>	
Anf. 54 NOOSHI DADGOSTAR (V).....	30	
Anf. 55 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	31	
Anf. 56 NOOSHI DADGOSTAR (V).....	31	
Anf. 57 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	31	
<i>Avdragsrätten för gåvor till ideella organisationer.....</i>	<i>31</i>	
Anf. 58 EBBA BUSCH THOR (KD).....	31	
Anf. 59 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	32	
Anf. 60 EBBA BUSCH THOR (KD).....	32	
Anf. 61 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	33	
<i>Det framtida EU-samarbetet.....</i>	<i>33</i>	
Anf. 62 JAN BJÖRKLUND (L).....	33	
Anf. 63 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	34	
Anf. 64 JAN BJÖRKLUND (L).....	34	
Anf. 65 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	35	
<i>Ett hållbart resande i Europa.....</i>	<i>35</i>	
Anf. 66 MARLENE BURWICK (S).....	35	
Anf. 67 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	35	
<i>Hållbarhetskrav vid offentlig upphandling i byggsektorn.....</i>	<i>36</i>	
Anf. 68 MARIA GARDFJELL (MP).....	36	
Anf. 69 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	36	
<i>Regeringens migrationspolitik.....</i>	<i>36</i>	
Anf. 70 MARIA MALMER STENERGÅRD (M).....	36	
Anf. 71 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	37	
<i>Rumänska socialdemokraternas respekt för EU-fördragets</i>		
<i>värderingar.....</i>	<i>37</i>	
Anf. 72 LUDVIG ASPLING (SD).....	37	
Anf. 73 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	37	
<i>Svensk vapenexport till kärnvapenmakterna Indien och Pakistan.....</i>	<i>38</i>	
Anf. 74 HÅKAN SVENNELING (V).....	38	
Anf. 75 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S).....	38	

<i>Ordningen i skolan och det ökade antalet anmälningar mot lärare</i>	38
Anf. 76 JIMMY LOORD (KD).....	38
Anf. 77 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	39
<i>Kvinnors trygghet på arbetsmarknaden</i>	39
Anf. 78 AYLIN FAZELIAN (S).....	39
Anf. 79 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	39
<i>Bristen på behöriga lärare</i>	40
Anf. 80 JOHANNA RANTSI (M)	40
Anf. 81 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	40
<i>Regeringens bostadspolitik</i>	40
Anf. 82 ROGER HEDLUND (SD)	40
Anf. 83 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	41
<i>Fängslandet av Nasrin Sotoudeh och regeringens agerande</i>	41
Anf. 84 AMINEH KAKABAVEH (V).....	41
Anf. 85 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	41
<i>Arbetsplatsolyckor med dödlig utgång</i>	42
Anf. 86 BJÖRN PETERSSON (S).....	42
Anf. 87 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	42
<i>Utlokalisering och samordning av myndigheter</i>	42
Anf. 88 VIKTOR WÄRNICK (M)	42
Anf. 89 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	43
<i>Åtgärder för en minskning av antalet korta bilresor</i>	43
Anf. 90 ELIN GUSTAFSSON (S).....	43
Anf. 91 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	43
<i>Friårsreformens följder för välfärden</i>	44
Anf. 92 LARS BECKMAN (M)	44
Anf. 93 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	44
§ 7 Bordläggning	44
§ 8 Anmälan om interpellation	45
§ 9 Anmälan om frågor för skriftliga svar	45
§ 10 Anmälan om skriftliga svar på frågor	47
§ 11 Kammaren åtskildes kl. 15.02.	49